

Crna Gora
Ministarstvo zdravlja

**IZVJEŠTAJ O RADU MINISTARSTVA ZDRAVLJA ZA 2013. GODINU
SA IZVJEŠTAJEM FONDA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE ZA
2013. GODINU**

Podgorica, mart 2013. godine

Sadržaj

Direktorat za upravljanje zdravstvom	3
Direktorat za zdravstvenu zaštitu.....	3
Direktorat za bioetiku i međunarodnu saradnju	6
Direktorat za unaprijeđenje i kontrolu kvaliteta	10
Direktorat za ekonomiku u zdravstvu	11
Odjeljenje za droge.....	14
IZVJEŠTAJ O RADU I POSLOVANJU FONDA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE CRNE GORE ZA 2013. GODINU	15

Direktorat za upravljanje zdravstvom

U izvještajnom periodu je **donešeno je 5 zakona** koje je Vlada usvojila, i to:

- Predlog zakona o obezbjeđivanju krvi,
- Predlog zakona o zdravstvenoj zaštiti,
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju,
- Predlog zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica.

Donešeni su podzakonski akti i strateški dokumenti:

- Uredba o obimu prava i standardima zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.
- Odluka o mreži zdravstvenih ustanova
- Pravilnik o bližim uslovima, dužini trajanja, načinu obavljanja pripravničkog staža, polaganju stručnog ispita, planu i programu praktičnog rada i obuke za pripravnike-zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike sa visokim obrazovanjem
- Pravilnik o načinu utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za vozače
- Program obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti na teritoriji Crne Gore za 2014. godinu
- Plan ljudskih resursa u zdravstvu period 2013-2022
- Nacionalna strategija za rijetke bolesti u Crnoj Gori 2013-2020
- Nacionalna strategija prevencije štetne upotrebe alkohola 2013-2020

Pripremljeni su:

- Bilateralni skrining za pristupanje EU, pregovaračko poglavlje 28.
- Program pristupanja EU, pregovaračko poglavlje 28.
- Nacrt pregovaračke pozicije za pristupanje CGEU, pregovaračko poglavlje 28.

Izdato je 383 rješenja o položenom stručnom ispitu zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika sa visokim obrazovanjem.

Odobreno je 96 specijalizacija i 16 užih specijalizacija zdravstvenim radnicima.

U izvještajnom periodu **247** zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika sa **visokim obrazovanjem je obavilo stručno osposobljavanje.**

Za **132** zdravstvena radnika sa visokim i srednjim obrazovanjem je odobren **volonterski rad.**

Direktorat za zdravstvenu zaštitu

Tokom 2013. godine nastavilo se sa stvaranjem organizacionih i tehničkih pretpostavki u vidu obezbjeđivanja dovoljnog broja ljekara, kontinuirane edukacije u cilju prevazilaženje problema u funkcionisanju zdravstvenog sistema, odnosno dovođenje sistema zdravstva u stanje optimalne funkcionalnosti, kako bi se u okviru raspoloživih sredstava postigao najveći efekat na zdravlje stanovništva.

U tom smislu Ministarstvo zdravlja je dalo saglasnosti na pravilnike o unutrašnjom organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta svih domova zdravlja, opštih bolnica I zavoda kojima je predviđeno povećanje broja doktora na nivou primarne i bolničke zdravstvene zaštite.

U cilju obezbjeđivanja dostupnosti kvalitetnoj i efikasnoj zdravstvenoj zaštiti stanovništva, tokom 2013. godine Ministarstvo je iniciralo upućivanje javnih poziva Fondu za zdravstveno osiguranje radi zaključivanja ugovora o pružanju specijalističko - konsultativnih, dijagnostičkih, kao i usluga terapije iz deficiitarnih oblasti zdravstvene zaštite, sa privatnim zdravstvenim ustanovama, koje nijesu obuhvaćene Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova i to:

ZAKLJUČENI UGOVORI NA OSNOVU POZIVA IZ 2013. GODINE		
UGOVORI VAN MREŽE - 2013.g.		
1	PZU "MILMEDIKA" Budva	PZZ - ID za djecu do 15 g.
2	"DR DIMITRIJEVIĆ" H.Novi	PZZ - djelatnost fizikalne medicine
3	"MALBAŠKI" Podgorica	Pedijatrija - nefrologija
4	PZU "MILMEDIKA" Podgorica	Pedijatrija - pulmologija
5	PZU Poliklinika MERCUR NERA Podgorica	Pedijatrija - hematologija
6	PZU „VITA" Podgorica	Interna medicina - kardiologija
7	„SINE MORBO“ Podgorica	Interna medicina - kardiologija
8	“MEDICAL CENTAR” Podgorica	Vaskularna hirurgija
9	"DR JOVOVIĆ" Podgorica	Oftalmološka ambulanta
10	"RADOJEVIĆ" Podgorica	Oftalmološka ambulanta
11	"DR LUTOVAC" Berane	Oftalmološka ambulanta
12	"LENS COMMERCE" Podgorica	OCT dijagnostika
13	Bolnica CODRA Podgorica	1) Specijalističko-konsultativna i dijagnostička zdravstvena zaštita: a. interna medicina - gastroenterologija b. interna medicina – kardiologija c. hirurgija – urologija d. Oftalmologija - OCT 2) Bolnička zdravstvena zaštita: a. Oftalmologija b. Ortopedija
14	PZU Dnevna bolnica "OPTIMAL" Podgorica	1) Specijalističko konsultativno-dijagnostička zdravstvena zaštita: a. Oftalmologija - OCT 2) Bolnička zdravstvena zaštita: a. Oftalmologija
15	"ARS MEDICA" CENTAR Podgorica	IVF
16	Bolnica CODRA Podgorica	IVF
17	"LIFE" Podgorica	IVF
OPTIKE		24 ugovora
OSTALA POMAGALA		6 ugovora: - Bauerfeind Crna Gora - MDM Electronics - Alfa Ton - Alfa Sound - Audio BM - Osmi red – D

U okviru aktivnosti Ministarstva koje imaju za cilj prevenciju i rano otkrivanje malignih bolesti, u skladu sa Nacionalnim programom za rano otkrivanje raka, 1. juna 2013. godine započela je realizacija skrininga raka debelog crijeva, i izvršen prvi od tri predviđena skrininga.

U postupku utvrđivanja ispunjenosti uslova u pogledu prostora, medicinsko-tehničke opreme i kadra, za rad zdravstvenih ustanova, u izvještajnom periodu su obrađena 77 zahtjeva i donijeta rješenja o ispunjenosti uslova prije isteka zakonom propisanog roka.

Shodno zakonskom uređenju poliklinike kao zdravstvene ustanove koja pruža specijalističko – konsultativnu zdravstvenu zaštitu iz najmanje tri specijalističke ili uže specijalističke grane Ministarstvo zdravlja je tokom 2013. godine utvrdilo ispunjenost uslova za rad za četiri privatne zdravstvene ustanove u statusu poliklinike.

Tokom 2013. Godine Ministarstvo zdravlja kao organ koji vrši nadzor nad radom Fonda za zdravstveno osiguranje, primilo je ukupno 408 žalbi osiguranih lica uloženi protiv rješenja Fonda za zdravstveno osiguranje, od kojih 11 neriješenih predmeta iz prethodne, tj. 2012. godine u kojima je Ministarstvo zdravlja postupalo u drugostepenom upravnom postupku po žalbama osiguranih lica podnijetih protiv rješenja Fonda za zdravstveno osiguranje, tako da je ukupno predmeta u radu u toku 2013. godine bilo 419.

U drugostepenom upravnom postupku je riješeno ukupno 407 predmeta i svi su riješeni u propisanom roku, dok 12 predmeta nije riješeno, ali su isti u zakonskom roku riješeni u tekućoj godini.

Od 407 ukupno riješenih predmeta, za 15 predmeta je žalba odbačena, za 121 predmeta je žalba odbijena, a za 271 predmet je žalba usvojena.

Pokrenut 31 upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore, pa je isti Sud poništio 7 rješenja koje je ovo Ministarstvo donijelo odlučujući u drugostepenom upravnom postupku po žalbama osiguranih lica podnijetih protiv rješenja Fonda za zdravstveno osiguranje.

Ministarstvu je dostavljeno 305 zahtjeva stranaka, po kojima je kroz odgovore strankama, davanja mišljenja i dopise drugim organima u sklopu rješavanja zahtjeva stranaka upućeno ukupno 541 dopis.

U izvještajnom periodu, organizovani su stručni ispiti za 318 zdravstvenih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom, o čemu su izdata uvjerenja.

U toku izvještajnog perioda donijeto je 73 rješenja o polaganju i prekidu specijalističkog staža.

Odsjek za bezbjednost hrane je primio 1.772 zahtjeva za odobravanje objekata, od kojih su 23 prenijeti iz 2012. godine. U 2013. godine, obrađeno je 1.723 zahtjeva za odobravanje objekata Jedan postupak je obustavljen zbog prestanka rada objekta.

U toku trajanja ljetne turističke sezone, u Registar odobrenih objekata isključivo sezonskog karaktera je upisano 120 objekata.

Po zahtjevu stanaka donijeto je 41 rješenje o prestanku obavljanja djelatnosti u objektima. Iz 2013. godine ostalo je neurađeno još 49 zahtjeva.

Donošenje rješenja istekom zakonom propisanog roka je uglavnom uzrokovano kašnjenjem dostave dijela dokumentacije stranaka, kao i zapisnika o ispunjenosti uslova od strane sanitarnih inspektora.

Direktorat za bioetiku i međunarodnu saradnju

U skladu sa EU standardima, u okviru ovog direktorata je osnovana organizaciona jedinica - **Direkcija za transplantaciju i međunarodnu saradnju**, sa zadatkom da vrši organizacione i stručne postupke koji su u vezi sa uzimanjem i presađivanjem organa, donosi godišnji program transplantacija, prati realizaciju i donosi stručna uputstva zdravstvenim ustanovama i zdravstvenim radnicima u vezi očuvanja kvaliteta i bezbjednosti organa. Protekla godina je obilježena uspješnim nastavkom započetog transplantacionog programa.

23. oktobra 2013. potpisan Protokol o saradnji u oblasti pribavljanja i presađivanja ljudskih organa u svrhu liječenja između Ministarstava zdravlja Crne Gore i Hrvatske

10. novembra 2013 Crna Gora postaje dio Eurotransplanta (preko Republike Hrvatske), kada je prvi crnogorski građanin stavljen na urgentnu listu Eurotransplanta.

Do sada obavljeno 14 transplantacija bubrega (13 od živih srodnika i 1 kadaverična).

Prva eksplantacija organa u Crnoj Gori obavljena 08.12.2013. (bubreg, srce i jetra).

U okviru transplantacionih programa intenzivno se sprovodi i edukacija kadrova kako bi se u budućnosti u potpunosti osamostalili u radu svih segmenata neophodnih za funkcionisanje transplantacionih programa.

Medjunarodna saradnja

Sporazum o saradnji u oblasti zdravstva i medicinskih nauka između ministarstava zdravlja Crne Gore i Republike Albanije je u fazi usaglašavanja.

Završena je vladina procedura i usvojen je nacrt Sporazuma o saradnji između pedijatrijske bolnice a „Bambino Gesu“ iz Rima i Ministarstva zdravlja Crne Gore. Zaključkom Vlade gospodin Veselin Šuković, ambasador Crne Gore pri Svetoj Stolici i Suverenom Viteškom Malteškom Redu ovlašćen je da, u ime Vlade, potpiše Sporazum o saradnji između Ministarstva zdravlja Crne Gore i Dječije bolnice “Bambino Gesù” iz Rima.

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti zdravstva i medicinskih nauka je usaglašen, završena je vladina procedura i planirano je potpisivanje u najskorije vrijeme.

Ministarstvo zdravlja Crne Gore je u aprilu 2011. godine potpisalo Memorandum o razumijevanju sa Ministarstvom zdravlja NR Kine, a prvi korak u realizaciji potpisanog Memoranduma je obuka za akupunkturu-terapiju bola, koja je realizovana u periodu 13-18. maja 2013. godine. Tokom ove ekspertske posjete ukupno je edukovano 35 zdravstvena profesionalca iz Crne Gore. Pored teorijskog dijela, ekspeti su veliku pažnju posvetili i praktičnom dijelu tako da su učesnici imali priliku da i sami probaju primjenu pojedinih akupunkturnih tehnika.

Saradnja sa SZO:

Delegacija Ministarstva zdravlja, predvodjena ministrom prof. dr Miodragom Radunovićem, učestvovala je na Skupštini Svjetske zdravstvene organizacije, koja je održana u Ženevi, maja 2013. godine, na kojoj se govorilo o SZO reformama, programskim i budžetskim pitanjima, razmatran je izvještaj skupštinskih komiteta. Poseban akcenat tokom zasjedanja Skupštine SZO je stavljen na hronične nezarazne bolesti, kao najvećem izazovu na globalnom nivou, kao što su bolesti srca i krvnih sudova, kardiovaskularne bolesti (KVB), koje predstavljaju

glavni uzrok smrti u svijetu i glavni uzrok oboljevanja i gubitka kvaliteta života. Diskutovan je Nacrt sveobuhvatnog globalnog okvira za praćenje i ciljevi za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti, kao i Nacrt Akcionog plana za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti za period 2013-2020., koji je SZO u saradnji sa zemljama članicama pripremila i u kojem su definisani indikatori za praćenje napretka. Naglašen je značaj regionalne i međunarodne saradnje za dostizanje zacrtanih ciljeva. Na marginama 66. Skupštine Svjetske zdravstvene organizacije, ministar Radunović se sastao sa dr Gurbanmamedom Elyasovim, ministrom zdravlja i zdravstvene industrije Turkmenistana. Ministar Gurbanmamed je pozvao ministra Radunovićana ministarsku konferenciju o hroničnim nezaraznim bolestima, koju je Turkmenistan u saradnji sa SZO organizovao u decembru ove godine.

Delegacija Ministarstva zdravlja, predvođena dr Mirom Jovanovski Dašić, generalnim direktorom Direktorata za bioetiku i međunarodnu saradnju, učestvovala je na 63. sjednici Regionalnog komiteta Svjetske zdravstvene organizacije za Evropu, koja se održala u Izmiru, Turskoj, septembra 2013. godine. Teme zasedanja 62. Regionalnog komiteta SZO za Evropu su bile:

- Izazovi u primjeni Zdravstvene politike SZO do 2020. godine, koja je usvojena na prošlogodišnjem zasijedanju Regionalnog komiteta pod nazivom "Health 2020";
- Definisane okvira i indikatora za praćenje primjene Zdravstvene politike SZO do 2020.godine;
- Evropski akcioni plan za mentalno zdravlje 2014-2020.;
- Izvještaj o progresu na eliminaciji rubele i boginja, kao i definisanje aktivnosti kojima će se ubrzati dostizanje cilja do 2015. godine;
- Rezultati i zaključci održanih ministarskih konferencija i sastanaka na visokom nivou;
- Reforme Svjetske zdravstvene organizacije i implikacije na Regionalnu kancelariju za Evropu;
- Ažuriranje aktivnosti na polju primjene akcionih planova i strategija usvojenih na ranijim sjednicama Regionalnog komiteta SZO.

Važno je napomenuti da je za Crnu Goru ovogodišnje zasijedanje Regionalnog komiteta imalo poseban značaj **budući da Crna Gora predsjedava** Zdravstvenom mrežom Jugoistočne Evrope (SEEHN) od 1. jula do 31. decembra 2013.godine, te da je imala izlaganje u ime deset članica SEEHN. Akcioni plan za implementaciju Strategije za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti 2012-2016.godinu je bila tema koja je od posebnog značaja za Crnu Goru, budući da je u Crnoj Gori formiran **Regionalni razvojni zdravstveni centar Zdravstvene mreže Jugoistočne Evrope za hronične nezarazne bolesti**, pa je ovo bila prilika za dobijanje smjernica za dalje aktivnosti u ovoj oblasti. Članovi delegacije Crne Gore su imali izlaganja na više tema od kojih se jedna upravo odnosi na hronične nezarazne bolesti.

Delegacija Ministarstva zdravlja, predvođena ministrom prof. dr Miodragom Radunovićem, učestvovala je na Ministarskoj konferenciji o prevenciji i kontroli nezaraznih bolesti, koja je održana u Ashgabat, Turkmenistan, 3. i 4. decembra 2013.godine. Učešće na Konferenciji je imao poseban značaj budući da se radi o prvom ministarskom skupu koji je organizovan nakon usvajanja ključnih dokumenata poput UN Političke deklaracije o prevenciji i kontroli hroničnih nezaraznih bolesti (HNB) i nove zdravstvene politike u Evropi "Zdravlje 2020", uključujući i usvajanje Globalnog akcionog plana za prevenciju i kontrolu hroničnih nezaraznih bolesti (2013-2020). Tokom učešća na panelu posvećenom međusobnom uticaju zdravlja i održivog razvoja, ministar Radunović istakao je da zdravlje oblikuje održivi razvoj, kao i da održivi razvoj utiče na zdravlje, a zdravlje predstavlja mjerljivi indikator uspjeha drugih

razvojnih politika. On je tom prilikom naglasio da ulaganje u zdravlje građana, predstavlja put smanjivanja siromaštva. Tokom trajanja konferencije, ministar Radunović susreo se sa dr *Zsuzsanom Jakab*, Regionalnim direktorom Svjetske zdravstvene organizacije za Evropu. Na sastanku je ocijenjeno da je Sporazum o dvogodišnjoj saradnji između Crne Gore i Svjetske zdravstvene organizacije 2012-2013. uspješno implementiran i da je doprinio jačanju zdravstvenog sistema fokusiranog na potrebe građana.

Kako je Dvogodišnjim sporazumom o saradnji za 2012-2013. godinu između Crne Gore i Svjetske zdravstvene organizacije, planirano pružanje tehničke podrške u oblasti reproduktivnog zdravlja, **izrađena je i usvojena Strategija za očuvanje i unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja Crne Gore 2013-2020.**

Nacionalni program za smanjen unos soli i Skrining program za rano otkrivanje poremećaja izazvanih štetnom uporebom alkohola su u finalnoj obradi i biće završeni do kraja 2013.godine.

U saradnji sa SZO, Ministarstvo zdravlja je realizovalo niz seminara, radionica, okruglih stolova, aktivnosti:

- Upravljanje finansiranjem u zdravstvu kao podrška reorganizaciji pružanja usluga zasnovanoj na zdravstvenim centrima- sastanak višeg nivoa, 13.03.2013.
- Poboljšanje kapaciteta i politike djelovanja na zdravstvene nejednakosti i socijalne determinante zdravlja u Crnoj Gori- SZO misija, 22. – 25. 04.2013.
- Nova evropska zdravstvena politika „Zdravlje 2020“, okrugli sto, 24. 04. 2013.,
- Ispitivanje postojećeg napretka, izazova i mogućnosti da se ojača insitucionalni kapacitet u sektorima i društvu kako bi se utvrdili društveni i ekonomski faktori zdravlja i nejednakosti u zdravstvu na način da doprinesu pravičnom i održivom razvoju u Crnoj Gori, 30. jun - 5. jul 2013. „SZO misija;
- iniciranje procedure priznavanja nacionalne laboratorije za influencu od strane SZO, predstavljanje projekta promocije vakcinisanja protiv sezonskog gripa među zdravstvenim radnicima, uključujući razgovor o zapaženim vrijednostima/benefitima za CG (vakcinacija protiv sezonskog gripa među zdravstvenim radnicima u širem zdravstvenom kontekstu profesionalnog zdravlja zdravstvenih radnika, gerijatrijskog zdravlja, pitanje zdravlja majke i djeteta, 23-27.09.2013., SZO misija;
- Sagledavanje razloga za SZO misiju o posebno dizajniranim programima imunizacije (TIP) protiv grip, 26.09.2013. radionica;
- Skrining program za rano otkrivanje štetne upotrebe alkohola i alkoholizmom uzrokovanih poremećaja u Crnoj Gori, 27. 09. 2013., okrugli sto;
- 17-18.oktobar, radionica na unapređenju nadzora nad morbilama, rubelom i KRS, u sklopu programa eliminacije istih u CG;
- Misija SZO konsultanta iz Slovenije u cilju pomoci u finalizaciji radnog plana Regionalnog zdravstvenog razvojnog centra za nezarazne bolesti, 21-22.10.2013., misija SZO;
- *Misija eksperata iz svedskog IJZ-a u cilju procjene kapaciteta za prepoznavanje Referentne laboratorije za praćenje antimikrobne rezistencije u Crnoj Gori*, 10 – 15.11.2013., SZO misija;
- Kvantitativno i kvalitativno istraživanje u cilju ustanovljavanja pokrivenosti I determinanata vakcinacije protiv sezonskog gripa među zdravstvenim radnicima u DZ Podgorica, kao dio pilot primjene TIP vakcinacije protiv sezonskog gripa tj. tzv. TIP FLU pristupa u Crnoj Gori, 11-14.11.2013., pilot istraživanje;

- Klimatske promjene i zdravlje u CG, radionica planirana za 20.12.2013. godine.

Saradnja u okviru SEEHN (Zdravstvene mreže Jugoistočne Evrope)

Crna Gora je u okviru predsjedavanja Zdravstvenom mrežom Jugoistočne Evrope, krajem novembra, imala obavezu da organizuje 32. plenarni sastanak u Crnoj Gori. 32. plenarni sastanak Zdravstvene mreže zemalja jugoistočne Evrope (SEEHN) je održan u Podgorici, u okviru predsjedavanja crnogorskog ministra zdravlja, prof.dr Miodraga Radunovića, 27.11.2013. godine.

Savjet Evrope je obezbedio sredstva za organizaciju kako 32. plenarnog sastanka Zdravstvene mreže zemalja jugoistočne Evrope (SEEHN) tako i Inicijalnog regionalnog sastanka Savjeta Evrope o modelu platforme informisanosti građana o pravima na zdravstvenu zaštitu Zdravstvene mreže zemalja jugoistočne Evrope.

Oba sastanka su održana u Podgorici i Zdravstvena mreža zemalja jugoistočne Evrope je izrazila iskrenu zahvalnost i pozdravila crnogorsko predsjedavanje i tim Ministarstva zdravlja i SEE regionalno-razvojnog centra za nezarazne bolesti (SEE RHDC) u pogledu izuzetnog rukovođenja i zalaganja u periodu od 1. jula - 31. decembra 2013 godine sa posebnim naglaskom na uspesno održavani 32. plenarni sastanak.

SEEHN izrazila svoju duboku zahvalnost prema svom osnivačkom partneru SZO Regionalnoj kancelariji za Evropu i njenom regionalnom direktoru. U okviru 32. plenarnog sastanka, predstavnici SZO Evropa bili su direktori dva značajna odjeljenja, jedno za zdravstvene sisteme i javno zdravlje i drugo za nezarazne bolesti i unapređenje zdravlja, sa kojima su bili u delegaciji i eksperti za tehnička pitanja.

U okviru **Direkcije za biomedicinu i farmaceutiku** tokom izvještajnog perioda je:

- izdato 75 rješenja za uvoz, izvoz i tranzit otrova (hemikalija);
- Izdato 91 dozvola za uvoz prekursora;
- Izdato 2 dozvole za uvoz droga;
- poslato 152 dopisa MUP-u za saglasnost a vezano za odobrenje prevoza otrova (hemikalija) i prekursora;
- poslat **IV kvartalni izvještaj** o uvozu i izvozu psihotropnih supstanci (formular A/P) i opojnih droga (formular A), Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB - *International Narcotics Control Board*, Beč) za 2012. godinu;
- poslat **I,II i III kvartalni izvještaj** o uvozu i izvozu psihotropnih supstanci (formular A/P) i opojnih droga (formular A), Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB - *International Narcotics Control Board*, Beč) za 2013. godinu;
- poslat **godišnji izvještaj** Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB - *International Narcotics Control Board*, Beč), koji sadrži podatke o uvozu/izvozu opojnih droga (formular C), psihotropnih supstanci (formular P) i supstanci (prekursora) koje se mogu upotrijebiti u nedozvoljenoj proizvodnji droga i psihotropnih supstanci (formular D) za 2012. godinu, kao i godišnje potrebe za opojnim drogama (formular B) i psihotropnim supstancama (formular B/P) za 2014. Godinu;
- Učestvovano u pripremi pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 29- Carinska unija;
- Učestvovano na sprovođenju Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i njegovom uništavanju;

- Učestvovalo na izradi Akcionog plana za implementaciju rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1540 (sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje - hemijskog, biološkog, radiološkog i nuklearnog);
- Učestvovalo na izradi izvještaja u skladu sa Konvencijom o raznim vrstama konvencionalnog oružja (CCW) i pratećim protokolima;
- Učestvovalo na izradi izvještaja u skladu sa članom VI Konvencije o zabrani hemijskog oružja (CWC);
- Učestvovalo na izradi izvještaja u skladu sa članom X Konvencije o zabrani hemijskog oružja (CWC).

Takodje, u izvještajnom periodu je izdato 5 saglasnosti za izvoz matičnih ćelija i 3 saglasnosti za HLA tipizaciju.

Direktorat za unaprijeđenje i kontrolu kvaliteta

U skladu sa Zakonom o pravima pacijenata, kojim je, između ostalog, regulisan rad u ranijem periodu imenovanih zaštitnika prava pacijenata u zdravstvenim ustanovama, direktori zdravstvene ustanova podnose Ministarstvu kvartalni i godišnji izvještaj o podnijetim prigovorima pacijenata. U skladu sa navedenim prema podnijetim izvještajima zaštitnika prava pacijenata u 2013 .godini njima je podnijeto 710 prigovora.

Na nivou Crne Gore utvrđene su liste čekanja za kardiohirurške operacije, za interventnu kardiologiju, za onkologiju i radioterapiju, za neurologiju, kao i za operacije kuka i operacije oka. Liste su transparentne, objavljene na sajtu KCCG (www.kccg.me). Ministarstvo zdravlja redovno dobija podatke o broju urađenih intervencija u skladu sa listama čekanja.

Ministarstvo je, u više navrata podržalo kampanju Uprave za antikorupcijsku inicijativu „Ni centa za mito“. Flajeri koje je štampala Uprava su distribuirani svim javnim zdravstvenim ustanovama. U Ministarstvu zdravlja je imenovan menadžer integriteta za oblast zdravstva i formirana je radna grupa za izradu Plana integriteta. Službenici Ministarstva zdravlja su prošli brojne obuke koje se odnose na antikorupcijske aktivnosti u državnoj upravi, kao što su obuke za izradu plana integriteta kao preventivne mjere. UAI se kvartalno, preko softvera, dostavlja izvještaj o broju prijava za sumnju na postojanje korupcije. Na web stranici UAI su dostupni kvartalni izvještaji o broju podnijetih prijava. Za 2013.godinu Ministarstvu zdravlja je podnijeta jedna prijava. S obzirom da Akcioni plan za borbu protiv korupcije u oblasti zdravstva ističe krajem 2013.godine preduzete su aktivnosti na izradi novog sektorskog Akcionog plana za 2014.godinu, koji je neophodno uskladiti sa Nacionalnim akcionim planom.

Direktorat za unaprijeđenje i kontrolu kvaliteta je aktivno učestvovao u izradi studije „Procjena rizika od korupcije u zdravstvenom sistemu Crne Gore“ koju je pripremio Centar za monitoring i istraživanje, a povodom koje je organizovana Nacionalna konferencija “Borba protiv korupcije u zdravstvu - potencijalni rizici i mjere za njihovo prevazilaženje”, a na kojoj su prisustvovali ministar zdravlja, kao i direktor i službenici Direktorata za unaprijeđenje i kontrolu kvaliteta. Ministar zdravlja prof.dr **Miodrag Radunović** i predsjednik Upravnog odbora Centra za monitoring i istraživanje mr **Zlatko Vujović** potpisali su 15.novembra 2013. godine Memorandum o saradnji između Ministarstva zdravlja Crne Gore i Centra za monitoring i istraživanje. 20. novembra 2013. godine organizovana je tematska sjednica Korupcija u zdravstvu Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

U skladu sa obavezama iz Nacionalne strategije za unapređenje kvaliteta zdravstvene zaštite i bezbjednosti pacijenata, kao i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2013-2014, radna verzija tri anketna upitnika o zadovoljstvu pacijenata na primarnom i sekundarnom nivou zdravstvene zaštite, kao i o zadovoljstvu zdravstvenih radnika, je proslijeđena Institutu za javno zdravlje, kako bi se definisali rokovi i utvrdila metodologija sprovođenja ankete, kao i njena evaluacija od strane Instituta.

Akcionim planom za borbu protiv korupcije predviđena je izrada Akta - Kodeksa ponašanja pri promovisanju lijekova koji se propisuju i izdaju na recept. Ministarstvo zdravlja je preduzelo aktivnosti na izradi i plan završetka dokumenta je kraj januara 2014. godine.

Ministarstvu zdravlja u toku 2013. dostavljeno 153 pisane pritužbe građana.

U toku 2013.godine zaposleni u Sektoru za kvalitet su na razgovor primili 67 građana i odgovoreno je na oko 90 telefonskih poziva, s tim što su se građani obraćali Ministarstvu zdravlja u najvećem dijelu, sa pritužbama na postupke zdravstvenih radnika i saradnika, na dužinu čekanja na preglede, na organizaciju rada zdravstvene službe, na nedostatak lijekova. Nakon toga su preduzimane mjere u skladu sa nadležnostima Ministarstva zdravlja, a stranke obavještavane o preduzetim mjerama.

Društvo za kvalitet i bezbjednost zdravstvene zaštite Crne Gore koje je u julu mjesecu 2013.godine postalo dio evropskog društva za kvalitet (ESQH). Na taj način je i nevladin sektor okupio edukovane zdravstvene i nemedicinske radnike iz oblasti kvaliteta kao podrška sistemu zdravstva i institucijama sistema. Time su aktivnosti predviđene za prvu kratkoročnu vremensku fazu do 2013.godine obavljene.

Direktorat za ekonomiku u zdravstvu

Ministarstvo zdravlja je nastavilo u 2013. godini da implementira projekat "*Energetska efikasnost u Crnoj Gori*" (u daljem tekstu MEEP) kojim je predviđeno poboljšanje energetske karakteristika zdravstvenih objekata, kao i povećanje obaviještenosti javnosti o mjerama energetske efikasnosti. Pored navedenog Vlada Crne Gore je 2013. godine potpisala novi Ugovor o kreditu u iznosu od 5 miliona eura za nastavak implementacije MEEP-a. Sredstva novog kredita biće utrošena za finansiranje radova na unapređenju energetske karakteristika 12 do 14 zdravstvenih objekata.

Tokom 2013. godine u okviru projekta "*Energetska efikasnost u Crnoj Gori*" realizovane su aktivnosti na unapređenju energetske karakteristike objekata u zdravstvu i u tom smislu urađena je rekonstrukcija i adaptacija zdravstvenih objekata:

- 1. Poboljšane su energetske karakteristike objekta Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore. Ukupna vrijednost izvedenih radova je 419.506,76 EUR-a.** Izvedeni su sljedeći radovi: zamijenjena je fasadna stolarija, postavljena je termo-fasada i postavljena je termo i hidro izolacija na dijelu krova.
- 2. Poboljšane su energetske karakteristike objekata Specijalne bolnice za plućne bolesti "Dr Jovan Bulajić", Brezovik. Ukupna vrijednosti izvedenih radova je 487.673,87 EUR-a.** Izvedeni su sljedeći radovi: zamijenjena je fasadna stolarija,

postavljena je termo-fasada, urađena je termo-izolacija plafona poslednjih etaža objekata, zamijenjeni su oluci, ugrađene su nove cirkulacione pumpe sa frekventnom regulacijom, ugrađeni su termostatski radijatorski ventili na svim radijatorima u svim paviljonima bolnice i urađena je kompenzacija reaktivne energije.

3. **Poboljšane su energetske karakteristike objekta Specijalne bolnice "Vaso Čuković", Risan. Ukupna vrijednost izvedenih radova je 291.327,56 EUR-a.** Izvedeni su sljedeći radovi: zamijenjena je fasadna stolarija, urađeni su prateći građevinsko-zanatski radovi usled zamijene fasadne stolarije, izvršeni su radovi na rekonstrukciji kotlarnice, urađena je rekonstrukcija kotlarnice (ugrađeni su novi kotlovi sa pratećom opremom), ugrađeni su termostatski radijatorski balansni ventili na svim radijatorima u bolnici, postavljen je sistem solarnih panela, izvršeni su elektro radovi: prateći elektro radovi u kotlarnici i kompenzacija reaktivne energije.
4. **Poboljšane su energetske karakteristike objekta Opšte bolnice Bijelo Polje. Ukupna vrijednost izvedenih radova je 554.906,59 EUR-a.** Izvedeni su sljedeći radovi: zamijenjena je fasadna stolarija, postavljena je termo-fasada, izvršeni su limarski radovi, urađena je termo-izolacija plafona poslednje etaže objekta, izvršena je montaža rasvjetnih tijela u svim prostorijama u kojima se vršila zamjena spuštenih plafona, svi prateći građevinsko-zanatski radovi usled radova na fasadi, izgrađen je objekat nove kotlarnice i instalirani su novi kotlovi za grijanje sa potrebnom pratećom opremom.
5. **Potpisan je ugovor sa Konsultantom za izradu detaljnih energetskih pregleda i projektne dokumentacije za rekonstrukciju: Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore, Opšte bolnice Cetinje, Doma zdravlja Cetinje, Opšte bolnice Kotor i Doma zdravlja Kotor. Ukupna vrijednost ugovora je 97.992,46 EUR-a.**

Tokom 2013. godine rađeno je na izradi projekta prekogranične saradnje sa zemljama jadranskog regiona "*Adriatic model održive mobilnosti u oblasti zdravstvene zaštite*". Projekat je odobren za finansiranje od strane Evropske komisije i realizuje se za 15 korisnika iz 8 zemalja (Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, Grčke, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Albanije.). Potpisan je *Partnership agreement*. Trajanje projekta je 30 mjeseci. Nakon revidiranja ukupna vrijednost projekta je 6,293,496.41 €, a opredijeljena sredstva za Crnu Goru 419,306.85€. Cilj projekta je da se osigura mobilnost pacijenata, kao i ljekarskog kadra i usluga. Dio sredstava bi se utrošio za tehničke preduslove za mobilnost pacijenata (opremanje institucija, koje prihvataju pacijente ili vrše njihov transport - hitna pomoć, aerodromi, luke), stvaranje komunikacionog softvera između zemalja.

U 2013. godini rađeno je na pripremi i realizaciji projekta *Optimalno korišćenje energije i prirodnih resursa i ublažavanje posledica prirodnih nepogoda* u okviru koga se realizuje dio koji se odnosi na nabavku opreme i edukaciju zaposlenih u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć. Projekat je odobren od strane Evropske Komisije i potpisan Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske Komisije. Finansijska sredstva koja se odnose na Zavod za hitnu medicinsku pomoć su 830.000€ od čega se 500.000 € odnosi na nabavku reanimobila i opreme, a 250.000 € na edukaciju zaposlenih i 80.000€ nacionalno kofinansiranje.

Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore - FORS Montenegro, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Domom zdravlja Nikšić, Domom zdravlja Berane, Domom zdravlja Pljevlja, kao i partnerima iz Srbije – Domom zdravlja Raška, Domom zdravlja Novi Pazar i Regionalnom razvojnom agencijom SEDA, realizuje projekat „*Preventivne akcije u sektoru reproduktivnog zdravlja*” u sklopu IPA Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora, koji finansira Evropska unija . Funkcionalni vodeći partner za Crnu Goru na projektu je Dom zdravlja Nikšić,

dok je glavni partner na projektu u Srbiji Dom zdravlja Raška. Tokom 2013. godine realizovane su aktivnosti na organizaciji preventivnih pregleda, predavanja, izrada edukativnih publikacija i treninga za ljekare, a 24. oktobra 2013. godine, Dom zdravlja Nikšić, kao nosilac projekta PARHS, objavio je tender za nabavku medicinske opreme na osnovu kojeg je ista nabavljena za domove zdravlja iz opština Nikšić, Berane i Pljevlja u iznosu od 102.747,00€.

Implementacija projekta „Harmonizacija i implementacija evropskog sistema transfuzije krvi u Crnoj Gori“ je nastavila da se realizuje kroz tri komponente. Izgradnja zgrade Zavoda za transfuziju krvi počela je u aprilu 2013. godine, a vrijednost ugovorenih radova je 2.446.545,64€. Delegacija Evropske unije je završila tender i potpisala ugovor za nabavku opreme za objekat Zavoda za transfuziju krvi u vrijednosti od oko 1.100.000€.

Tokom septembra 2013. godine počela je implementacija Twinning light projekta iz oblasti mentalnog zdravlja. Korisnik projekta je Ministarstvo zdravlja, a partner u realizaciji projekta je iz Holandije. Ukupna vrijednost projekta iznosi 250.000€, a čija implementacija će trajati 6 mjeseci. Cilj projekta je unapređenje i jačanje postojećih servisa mentalnog zdravlja u Crnoj Gori. Kroz projekat će se realizovati aktivnosti usmjerene na formiranje Centra za unapređenje mentalnog zdravlja i međunarodnu saradnju, edukovanje i osposobljavanje medicinskih sestara i tehničara.

Ministarstvu zdravlja je tokom 2013. godine u skladu sa Zakonom o državnoj imovini („Sl. list Crne Gore“ broj 21/9 i 40/11) upućeno ukupno šest (6) zahtjeva za davanje saglasnosti na pokretanje postupka davanja u zakup poslovnih prostora i prodaje pokretnih stvari (vozila). Od ukupnog broja zahtjeva četiri (4) su se odnosila na davanje saglasnosti za prodaju pokretnih stvari (vozila) i uspješno su realizovani, dok su se dva (2) odnosila za davanje saglasnosti na pokretanje postupka davanja u zakup poslovnih prostora i uspješno su realizovani.

U saradnji sa Direktoratom za zdravstvenu zaštitu, za potrebe izrade web Portala Ministarstva zdravlja, pokrenuta je inicijativa za unificiranjem naziva organizacionih jedinica i radnih mjesta u domovim zdravlja i opštim bolnicama, što je bilo u skladu sa prethodnom odlukom za donošenje novog akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji domova zdravlja i opštih bolnica. Usaglašeni nazivi radnih mjesta i organizacionih jedinica će doprinijeti daljem razvijanju IS IJZD, portala Ministarstva zdravlje i vođenju zdravstvene politike u domenu planiranja specijalizacija, upisne politike na fakultetima medicinskog usmjerenja itd.

U saradnji sa Direktoratom za zdravstvenu zaštitu i Upravom za inspeksijske poslove, a za potrebe Portala Ministarstva zdravlja, kontaktirano je 618 privatnih zdravstvenih ustanova iz registra privatnih zdravstvenih ustanova i prikupljeni su podaci o 337 ustanova, dok je 73 privatne zdravstvene ustanove su uklonjenje iz baze podataka. Nakon objedinjavanja svih pristiglih podataka biće kreiran jedinstveni registar PZU koji će biti dostupan stanovništvu Crne Gore sa mogućnošću teritorijalnog (geografskog) sortiranja (prikaza) ustanova i podjele po djelatnostima na javnom dijelu portala Ministarstva zdravlja. Takođe, održane su obuke za predstavnike javnih zdravstvenih ustanova za rad na portalu Ministarstva zdravlja. Održana je obuka u Beranama, Kotoru i Podgorici.

Urađena je **Analiza o mogućnostima daljeg razvoja modela javno-privatnog partnerstva u zdravstvu Crne Gore** koja je usvojena na Savjetu za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi.

Ministarstvo zdravlja je učestvovalo u izradi publikacije WHO, “Globalni izvještaj o statusu bezbjednosti na putevima 2013”, gdje je dat prikaz profila zemlje.

Odjeljenje za droge

Odjeljenje za droge Ministarstva zdravlja je dio međunarodne mreže za oblast droga, i učestvuje u radu i programima referentnih tijela i agencija, u skladu sa preporukama Evropske Komisije.

Saradnja se ostvaruje sa Evropskom agencijom za droge; Savjetom Evrope, Pompidu grupom; Kancelarijom za drogu i kriminal Ujedinjenih Nacija.

Odjeljenje izrađuje izvještaje za ova tijela, redovne i vanredne.

Izrađen je godišnji prilog za izvještaj za Ambasadu SAD.

Uspostavljena je bilateralna saradnja sa nadležnim državnim strukturama za oblast droga u državama Evropske unije: u Republici Italiji, Republici Hrvatskoj, Republici Sloveniji.

Takođe, Odjeljenje za droge je nosilac regionalne inicijative za programe saradnje u okviru Pompidu grupe Savjeta Evrope za države Jugoistočne Evrope. Ovo je navedeno u Godišnjem izvještaju Savjeta Evrope –tačka 55.

Odjeljenje za droge je učestvovalo u izradi „Atinske Deklaracije” Pompidu grupe Savjeta Evrope. (novembar, 2013.)

Odjeljenje za droge je nastavilo učešće i u 2013 godini, u UNODC Regionalnom programu 2012-2015, u okviru kojeg su realizovane sljedeće aktivnosti:

Angažovanjem eksternog EU konsultanta, UNODC je podržao izradu dokumenata:

- “Evaluacija Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008/2012”,
- “Strategija Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020”, i
- Akcioni plan 2013-2016,

koje je Vlada i donijela. (07.03.2013.)

Prvi put je urađena evaluacija strateškog dokumenta iz oblasti droga po standardima evropskih tijela nadležnih za ovu oblast.

„Strategija Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020” je u skladu sa novim strateškim okvirom Evropske unije u oblasti droga, što je i konstatovano u Izvještaju EK o napretku Crne Gore za 2013 godinu.

Dokumenti su pozitivno ocijenjeni od strane UNODC i Savjeta Evrope.(uvodni dio u dokumentima).

Od strane UNODC-a, prihvaćen je prijedlog Odjeljenja za droge za sljedeći ciklus saradnje, tako da će UNODC pružiti i tehničko ekspertsku podršku i za aktivnosti za 2014 godinu.

U međunarodnoj saradnji sa civilnim sektorom Odjeljenje za droge učestvuje u programima saradnje sa Diogenis Association – Drug Policy Dialogue in South East Europe.

Realizovane su prije roka, i u potpunosti mjere predviđene Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 24, u oblasti 8. “saradnja u oblasti droga”.— gdje je Odjeljenje za droge koordinator.

Odjeljenje za droge obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe organizacije i održavanja sjednica Državnog savjeta za sprečavanje zloupotrebe droga i koordinira realizacijom zaključaka sjednica (jun 2013.).

IZVJEŠTAJ O RADU I POSLOVANJU FONDA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE CRNE GORE ZA 2013. GODINU

Uvod

Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore, shodno Zakonu o zdravstvenom osiguranju, vrši javna ovlašćenja u rješavanju o pravima i obavezama iz obaveznog zdravstvenog osiguranja. Fond ima svojstvo pravnog lica, sa pravima, obavezama i odgovornostima utvrđenim Zakonom i Statutom. Ovom odredbom zakonodavac je Fondu dao određenu samostalnost i autonomiju u izvršavanju tih javnih ovlašćenja.

Organi upravljanja Fondom su Upravni odbor i direktor.

Poslovi koje obavlja Fond su sljedeći:

- Učestvuje u sprovođenju zdravstvene politike u vezi sa obaveznim zdravstvenim osiguranjem;
  - o U vršenju ovih poslova saraduje se sa Ministarstvom zdravlja i Vladom Crne Gore, kao i drugim organima i institucijama koje su nadležne i imaju odgovornost za obezbjeđivanje i stvaranje uslova za ostvarivanje zdravstvenog osiguranja.
- Određuje obim standarda zdravstvene zaštite, u skladu sa zakonom;
  - o Za realizaciju tih zakonskih ovlašćenja u Fondu je uspostavljena obimna evidencija o korišćenju zdravstvenih usluga i drugih prava iz zdravstvenog osiguranja.
- Obavlja poslove u vezi sa ostvarivanjem prava osiguranih lica, brine o zakonitom ostvarivanju tih prava i pruža potrebnu pomoć u ostvarivanju prava i zaštitu njihovih interesa;
  - o U okviru obavljanja ovih poslova propisuje postupke i načine ostvarivanja prava osiguranih lica u vezi ostvarivanja zdravstvene zaštite, prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad, prava na putne troškove i dr. Kroz ova akta obezbjeđuje i ostvarivanje prava i zaštitu interesa osiguranih lica.
- Utvrđuje prioritete u finansiranju zdravstvene zaštite iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja;
- Predlaže kriterijume za zaključivanje ugovora sa davaocima zdravstvenih usluga, zaključuje ugovore i vrši kontrolu ugovornih obaveza;
- Utvrđuje kriterijume i mjerila za određivanje cijena zdravstvenih usluga obuhvaćenih obaveznim zdravstvenim osiguranjem, određuje cijene zdravstvenih usluga;
- Obezbeđuje sprovođenje međunarodnih ugovora o obaveznom zdravstvenom osiguranju;
- Donosi godišnji program zdravstvene zaštite, nacrt finansijskog plana i usvaja predlog izvještaja o poslovanju;
- Na osnovu člana 88 tačke 11 Zakona o zdravstvenom osiguranju, Fond je ovlašćen da razmatra, analizira i ocjenjuje stanje u oblasti zdravstvenog osiguranja i predlaže mjere za efikasno funkcionisanje i razvoj. Saglasno navedenom, Fond donosi godišnje programe rada, predlaže finansijske planove i donosi opšte akte za ostvarivanje prava osiguranih lica.

- Na osnovu izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenom osiguranju Fond je u obavezi da obezbijedi sprovođenje dopunskog zdravstvenog osiguranja.

Organizacija Fonda za zdravstveno osiguranje

Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore je samostalna finansijska institucija čije stručne, administrativne, pravne, ekonomske i druge poslove obavlja stručna služba. U Fondu trenutno radi 198 zaposlenih, od čega 110 sa visokom stručnom spremom.

Većina procesa rada u Fondu informatički je podržana.

Stručna služba Fonda za zdravstveno osiguranje organizovana je u Centrali Fonda, u 10 područnih jedinica i 11 kancelarija, u sastavu područnih jedinica.

Centrala Fonda je organizovana u četiri sektora i četiri službe.

- Kabinet direktora,
- Sektor za ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja,
- Sektor za finansije i računovodstvo,
- Sektor za plansko-analitičke i poslove kontrole,
- Sektor za razvoj i informacione tehnologije,
- Služba za odnose s javnošću,
- Služba za internu reviziju,
- Služba za javne nabavke,
- Služba za kadrovske i opšte poslove.

Aktivnosti Fonda za zdravstveno osiguranje u 2013. godini

U toku 2013. godine Fond za zdravstveno osiguranje je obavljao sve poslove iz svoje nadležnosti u cilju obezbjeđivanja ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz zdravstvenog osiguranja osiguranika, uz racionalno trošenje sredstava obveznika uplate doprinosa.

Sistem obaveznog zdravstvenog osiguranja i način finansiranja zdravstvene zaštite u Crnoj Gori zasniva se na generacijskoj uzajamnosti i solidarnosti u prikupljanju sredstava, kao i na pravičnosti u upotrebi tih sredstava kako bi se obezbijedio jednak pristup zdravstvenim uslugama i neophodna pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem.

Iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja pravo na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz zdravstvenog osiguranja ostvaruje cca 620.029 osiguranih lica.

Shodno Strategiji zdravstvene politike u Crnoj Gori do 2020.godine, težilo se podizanju kvaliteta zdravlja građana Crne Gore i poboljšanja zdravstvenog sistema u okviru raspoloživih finansijskih sredstava.

Fond za zdravstveno osiguranje se aktivno uključio u reformske procese i sa Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje jedan je od nosilaca reforme u oblasti zdravstva.

• Podzakonska regulativa

U toku 2013.g. u dijelu donošenja podzakonske regulative Fonda usvojeni su:

- Pravilnik o načinu, postupku, sadržaju i mjerama kontrole davaoca zdravstvenih usluga, kojim se uređuje način, sadržaj, vrste, postupak, kao i mjere po osnovu kontrole ugovora zaključenih između Fonda i davalaca zdravstvenih usluga,

- Pravilnik o ostvarivanju prava na medicinsko-tehnička pomagala, čiji je sastavni dio i Lista medicinsko-tehničkih pomagala, kao i cjenovnik istih,
- Pravilnik o načinu i postupku ostvarivanja prava na privremenu spriječenost za rad i ostvarivanja prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad.

Donošenjem pomenutih pravilnika omogućena je dalja nadogradnja i jačanje sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u Fondu za zdravstveno osiguranje.

- **Ugovaranje pružanja zdravstvenih usluga u 2013. godini**

Shodno članu 100 Zakona o zdravstvenom osiguranju, Fond svake godine upućuje poziv davaocima zdravstvenih usluga u cilju zaključivanja ugovora za sprovođenje utvrđenog obima zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Zaključeni ugovori sa davaocima usluga obuhvaćenih Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova

Fond je u 2013. godini sproveo postupak upućivanja poziva radi zaključivanja ugovora o pružanju zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja sa davaocima usluga obuhvaćenih Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova i po sprovedenom postupku zaključio je sledeće ugovore:

- sa tri specijalne bolnice (SB za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ Brezovik, SB za psihijatriju Kotor i SB za ortopediju, neurohirurgiju i neurologiju "Vaso Ćuković" Risan) zaključeni su ugovori o pružanju specijalističko – konsultativne, dijagnostičke i bolničke zdravstvene zaštite, za period od 01.07 do 31.12.2013. godine,
- sa Opštom bolnicom Meljine zaključen je ugovor o pružanju zdravstvenih usluga iz oblasti opšte hirurgije sa traumatologijom, interne medicine, ORL, akušerstva, liječenja patologije trudnoće i usluga mamografije osiguranim licima sa područja opštine Herceg Novi, liječenju hitnih stanja osiguranim licima koja se zbog privremenog boravka zateknu na području opštine Herceg Novi i pružanju usluga liječenja u hiperbaričnoj komori i usluga fizikalne medicine za kardiološku rehabilitaciju (nakon infarkta miokarda i nakon kardiohirurških operacija) svim osiguranim licima Fonda, za period od 01.08 do 31.12.2013. godine,
- sa Institutom „dr Simo Milošević“ Igalo zaključen je ugovor o pružanju usluga specijalizovane medicinske rehabilitacije, za period od 01.08 do 31.12.2013. godine,
- sa Zdravstvenom ustanovom Apoteke Crne Gore „Montefarm” zaključen je ugovor o snabdijevanju osiguranih lica lijekovima i medicinskim sredstvima na recept, za period od 01.07 do 31.12.2013. godine,
- sa Rudo Montenegro Podgorica zaključen je ugovor o isporuci medicinsko-tehničkih pomagala, za period od 01.08 do 31.12.2013. godine.

Ugovori sa 18 domova zdravlja i 7 opštih bolnica, zaključeni u 2012. godini, produženi su u 2013. godini na osnovu aneksa ugovora, a shodno članu 102 Zakona.

Zaključeni ugovori sa davaocima usluga koji nijesu obuhvaćeni Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova

U toku 2013. godine privatne zdravstvene ustanove pružale su usluge na teret obaveznog zdravstvenog osiguranja, shodno ugovorima koji su zaključeni po Javnom pozivu iz 2011. (za period januar-jul 2013.g.) i po pozivu od 27.05.2013.godine (za period avgust-decembar 2013.godine).

Po upućenom pozivu Fonda za zdravstveno osiguranje radi zaključivanja ugovora o pružanju zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja u 2013. godini sa davaocima usluga koji nijesu obuhvaćeni Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova, zaključeni su ugovori o pružanju sledećih usluga:

- Za usluge na primarnom nivou zdravstvene zaštite i to:
  - o usluge izabranog doktora – pedijatra za gravitaciono područje opštine Budva i
  - o usluge fizikalne medicine primarnog nivoa za gravitaciono područje opštine Herceg Novi.
- Za usluge na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite - specijalističko/konsultativne i dijagnostičke usluge:
  - o iz oblasti pedijatrije, usluge iz nefrologije, hematologije i pulmologije,
  - o iz oblasti interne medicine, usluge iz gastroenterologije i kardiologije,
  - o iz oblasti oftalmologije, ambulantne usluge i dijagnostička usluga OCT,
  - o iz oblasti hirurgije, usluge urologije i vaskularne hirurgije,
  - o iz oblasti ginekologije, za usluge asistiranim reproduktivnim tehnologijama postupkom vantjelesne oplodnje.
- Za usluge na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite – bolničke zdravstvene zaštite (dijagnostičke procedure i liječenje):
  - o iz oblasti oftalmologije, usluge operacije katarakte, operacije prednjeg segmenta oka (bez katarakte) i operacije zadnjeg segmenta oka,
  - o iz oblasti ortopedije, usluge artroskopije koljena i ugradnje vještačkog kuka.
- Za usluge obezbjeđivanja i isporuke medicinsko-tehničkih pomagala: očna pomagala, tiflotehnička pomagala, slušna pomagala i pomagala za omogućavanje glasnog govora i pomagala za disanje.

U cilju praćenja realizacije ugovora i ostvarenja indikatora rada, Fond je tokom 2013.g. vršio kontinuirane analize, kako za zdravstvene ustanove iz Mreže zdravstvenih ustanova, tako i za privatne zdravstvene ustanove sa kojima ima zaključen ugovor.

Ugovori za pružanje usluga stomatološke zdravstvene zaštite:

U 2012.godini Fond je sproveo postupak upućivanja javnog poziva za pružanje stomatološke zdravstvene zaštite osiguranim licima i po sprovedenom postupku, zaključio ugovore o pružanju stomatološke zdravstvene zaštite sa 169 stomatoloških ambulanti u Crnoj Gori. Od tog broja, 6 stomatoloških ambulanti pruža usluge ortodontije, a 6 stomatoloških ambulanti pruža i usluge izabranog doktora stomatologije i usluge ortodontije. Shodno članu 102 Zakona navedeni ugovori su produženi i za 2013.godinu.

Fond je u 2013.godini raspisao javni poziv za pružanje stomatološke zdravstvene zaštite osiguranim licima dana 22.01.2013.godine u opštinama gdje je broj stomatoloških ambulanti bio ispod broja stomatoloških ambulanti koji su propisani mrežom i to u opštinama: Danilovgrad (1 tim izabranog stomatologa), Ulcinj (1 tim izabranog stomatologa), Kotor (1 tim izabranog stomatologa) i Podgorica (1 tim ortodonta).

Po sprovedenom postupku, Fond je zaključio ugovore o pružanju stomatološke zdravstvene zaštite sa još 2 stomatološke ambulante (1 tim izabranog stomatologa i 1 tim ortodonta), tako da ukupan broj u Crnoj Gori iznosi 171 stomatoloških ambulanti. Od toga broja 7 stomatoloških ambulanti pruža usluge ortodontije, a 6 stomatoloških ambulanti pruža i usluge izabranog doktora stomatologije i usluge ortodontije.

Ugovori sa zdravstvenim ustanovama u Srbiji

Fond za zdravstveno osiguranje je u 2013. godini obnovio ugovornu saradnju sa određenim brojem zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji. Naime, zaključen je novi ugovor sa Kliničkim Srbije za pružanje visokospecijalizovanih usluga iz djelokruga rada Kliničkog centra Srbije, a po predlogu konzilijuma Kliničkog Centra Crne Gore. Takođe je obnovljena ugovorna saradnja sa IKVB „Dedinje“, VMA, Institutom za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije, KBC „Zvezdara“, Institutom za neonatologiju i Kliničkim centrom Kragujevac za pružanje usluga iz djelokruga rada ovih zdravstvenih ustanova, po predlogu konzilijuma Kliničkog centra Crne Gore. Ugovorna saradnja je produžena i sa privatnim zdravstvenim ustanovama - Specijalnom bolnicom za oftalmologiju „Miloš klinika“ Beograd, kao i sa PZU „MB Gamma trade“ – očnom protetikom, koja takođe pruža najsavremenije metode liječenja u domenu očne protetike.

Upućivanje osiguranih lica na liječenje u druge države u inostranstvu se vrši po propisanoj proceduri, na predlog konzilijuma referentnih ustanova iz Srbije i konzilijuma Kliničkog centra Crne Gore, za stanja i oboljenja koja ne mogu da se liječe ili dijagnosticiraju u zdravstvene ustanove Crne Gore i Republike Srbije. U protekloj godini uspostavljena je dobra poslovna saradnja sa Kliničkim centrom „Rebro“ Zagreb, uglavnom iz oblasti transplantacionih procedura za jetru, koštanu srž i pretransplantacione procedure bubrega, kao i za podršku transplantacijama bubrega koje su počele da se obavljaju u Kliničkom centru Crne Gore. U 2013. godini je razvijena još bolja poslovna saradnja sa Bolnicom „Health Group Acibadem“ u Istanbulu, za intervencije – gamma knife i dijagnostika PET-CT, kao i sa zdravstvenim ustanovama Italije, gdje upućujemo djecu oboljelu od teških oblika leukemije.

- **Registracija osiguranika kod izabranih stomatologa i novi način fakturisanja stomatoloških usluga**

U 2013.godini Fond je nastavio registraciju osiguranika kod izabranih stomatologa u ambulantomama koje su sklopile ugovore sa Fondom, čija je informatička podrška za registraciju osiguranika stvorena i sprovedena polovinom 2012.godine.

Početkom 2013.godine promjenjen je način plaćanja, što je podrazumijevalo i novu informatičku podršku formiranja finansijskih limita na mjesečnom nivou po stomatološkim ordinacijama pojedinačno. Ovim je obezbijeđen novi način obračuna i plaćanja stomatoloških ambulanti kroz broj registrovanih osiguranika, kao i pruženih preventivnih, kurativnih usluga i usluga protetike.

Zaključno sa krajem 2013.godine registrovano je oko 110.000 osiguranika, što je 39,4% od ukupnog broja osiguranika koji imaju pravo na stomatološku zdravstvenu zaštitu.

- **Aktivnosti na uvođenju DRG kao modela plaćanja akutnog bolničkog liječenja**

Kako je Fond za zdravstveno osiguranje nosilac aktivnosti na definisanju, primjeni i implementaciji novog modela plaćanja zdravstvene zaštite na sekundarnom i tercijarnom nivou tačnije na uvođenju DRG kao modela plaćanja akutnog bolničkog liječenja, to su i nakon završetka Projekta unapređenja sistema zdravstva, u toku 2013. god. nastavljene aktivnosti na daljoj realizaciji uvođenja DRG i to:

- Usaglašavanju i dopuni prevoda medicinskih stručnih naziva dijagnoza i procedura bolesti. Naime, kupovinom licence dobijene su knjige **klasifikacija dijagnoza bolesti ICD-10-AM i procedura liječenja ACHI** koje su prevedene sa engleskog na crnogorski jezik.
- Prevedene su potrebne tabele iz knjiga DRG neophodnih za izradu grupera,
- Pripremljen je određen set izvještaja koji će služiti kao osnov za praćenje pruženih usluga po DRG,
- Izrađen je Projektni zadatak za nabavku softvera za grupisanje po DRG modelu i njegovu implementaciju u Integralnom informacionom sistemu zdravstva CG.
- U sklopu ovih aktivnosti izrađen je projekat Izrade i implementacije softvera za grupiranje po DRG modelu i njegove implementacije u IISZ na osnovu kojeg je sproveden javni poziv kojim je dobijen izvođač za izradu i implementaciju grupera. Krajem 2013. godine su počele aktivnosti na izradi grupera pri čemu se realizacija većeg dijela ovih aktivnosti očekuje u 2014. godini.
- Kako bi se nastavio kontinuitet u prikupljanju podataka koji su neophodni za dalju edukaciju u pravilnom kodiranju dijagnoza i procedura, a što će se tokom izrade grupera koristiti za potrebne analize, pratili smo obuhvat svih otpusta prema DRG klasifikaciji. Opšte bolnice vrše redovno paralelan unos po DRG i procenat obuhvata otpusta je zadovoljavajući oko 88% (najmanji obuhvat 72%, a najviši 98%).

Uvođenjem odabranog modela za plaćanje akutnog bolničkog liječenja - Australijska verzija dijagnostički povezanih terapijskih grupa – DRG sistem klasifikacije verzije 6.0 ostvariće se: veća transparentnost u finansiranju u skladu sa stvarnim rezultatima rada bolnica, bolja alokacija sredstava između davaoca zdravstvenih usluga i bolji kvalitet zdravstvenih usluga u okviru raspoloživih sredstava.

- **Kontrola obračuna zarada zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama**

U toku 2013.g. Fond je shodno Zaključku Vlade CG, kao i predhodnih godina, redovno sistemom uzorka prije isplata zarada zaposlenim u javnim zdravstvenim ustanovama vršio kontrolu obračuna zarada iz dostavljene strukture sloga koja je propisana i usaglašena sa Ministarstvom finansija. Poseban akcenat kod kontrole dat je da kontrolu prekovremenog i dopunskog rada, u cilju smanjenja broja zaposlenih koji su obuhvaćeni prekovremenim radom i smanjenja broja časova u propisanim okvirima, a sve u cilju ograničavanja ovih izdataka.

Ove kontrole dale su značajne rezultate u cilju pravilnog i jednoobraznog obračuna zarada u javnim zdravstvenim ustanovama uz poštovanje važeće pravne regulative koja definiše ovu oblast, prvenstveno poštovanje Zakona o radu, Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, OKU i GKU za zdravstvenu djelatnosti dr.

- **Dobrovoljno - dopunsko zdravstveno osiguranje**

U 2012. godini je donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju, koji je stupio na snagu u martu mjesecu 2012. godine. Ovim zakonskim izmjenama stvorene su normativne pretpostavke za realizaciju projekta uvođenja dopunskog zdravstvenog osiguranja, što je od izuzetnog značaja jer će se na taj način obezbijediti dodatna sredstva za zdravstveni sektor i istovremeno će se smanjiti pritisak na javni sektor.

Dopunskim zdravstvenim osiguranjem je definisano koje su to usluge i za koje kategorije osiguranika obavezno osiguranje pokriva 100% cijene usluge, a koje usluge obavezno osiguranje pokriva u visini 80% od cijene usluge. Stvorene su pretpostavke da se zaključivanjem polise za dopunsko zdravstveno osiguranje i ove usluge osiguranim licima obezbijede u punom iznosu cijene na teret osiguranja, a da osiguranik plaća mjesečnu premiju.

- **Naknada štete u sprovođenju obaveznog zdravstvenog osiguranja**

Tokom 2013. godine, nastavljena je implementacija projekta naknade štete u sprovođenju obaveznog zdravstvenog osiguranja. Na osnovu podataka koje područne jedinice i kancelarije Fonda prikupljaju od zdravstvenih ustanova, Ministarstva unutrašnjih poslova, nadležnih sudova i dr. organa, obrađuju se predmeti i po osnovu njih upućuju se zahtjevi osiguravajućim društvima za naknadu štete po osnovu povrede osiguranika zadobijenih u saobraćajnim nezgodama i po osnovu povreda na radu. Po podnijetim zahtjevima od osiguravajućih društva u 2013. godini vršena je naplata novčanih sredstva na ime obeštećenja i povećani su prihodi po ovom osnovu.

- **Međunarodni sporazumi o socijalnom osiguranju:**

U toku 2013. godine, nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju bilateralnih i multilateralnih sporazuma o socijalnom osiguranju, u dijelu koji uređuje način ostvarivanja zdravstvene zaštite građana Crne Gore za vrijeme boravka u inostranstvu, odnosno inostranih građana u Crnoj Gori. Po osnovu bilateralnih sporazuma odvija se redovna poslovna saradnja sa fondovima za zdravstveno osiguranje država u okruženju, kao i sa drugim inostranim kasama osiguranja na obezbjeđivanju ostvarivanja prava osiguranih lica koja privremeno borave u inostranstvu, kao i na naknadu troškova po osnovu pruženih zdravstvenih usluga.

- **Jačanje sistema unutrašnje finansijske kontrole:**

U proteklom periodu aktivnosti Fonda bile su usmjerene na uspostavljanje i dogradnju postojećeg sistema kontrole i uspostavljanje sistema finansijskog upravljanja i kontrole i interne revizije u skladu sa Strategijom unutrašnje finansijske kontrole u javnom sektoru u Crnoj Gori.

Fond na osnovu svojih zakonskih ovlašćenja, definisanih Zakonom o zdravstvenom osiguranju, vrši kontrolu izvršenja ugovornih obaveza i povremenu kontrolu rada zdravstvenih ustanova: kontrolu evidentiranja zdravstvenih usluga i vođenja medicinske dokumentacije, kontrolu aplikacije Izbor doktora i svih izvještaja koji su uspostavljeni u okviru Medicinsko informacionog sistema (MIS-a) u PZZ i opštim bolnicama, kontrolu rada privatnih stomatoliških ordinacija, kontrolu ispostavljenih faktura, propisivanja i potrošnje lijekova na recept u skladu sa Listom lijekova koji se izdaju na teret sredstava Fonda, naplate participacije i drugo.

U toku 2012. godine organizovana je Služba za internu reviziju, kao nezavisna jedinica koja je direktno odgovorna direktoru Fonda, u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, koji je objavljen u „Sl. listu CG“ br. 30/12 u junu 2012. godine.

Na osnovu Strateškog plana za period 2013-2015 god. i godišnjeg plana za 2013. godinu, Služba za internu reviziju je planirala 4 revizije od kojih je jedna završena, a tri su započete u četvrtom kvartalu 2013. godine.

Završena je revizija postupka i načina ostvarivanja prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad i sačinjen je konačni izvještaj sa preporukama koje će se implementirati. Ostale tri revizije se odnose na kontrolu ugovora sa privatnim zdravstvenim ustanovama van mreže i stomatološkim ordinacijama, a konačni izvještaji će biti sačinjeni u prvom kvartalu 2014. godine.

Eksterna revizija poslovanja i finansijskih izvještaja u Fondu vrši se od 2002. godine, a vršili su je nezavisni revizori društva za reviziju, a od 2006. godine reviziju poslovanja Fonda preuzela je Državna revizorska institucija.

- **Javne nabavke**

Na osnovu Plana javnih nabavki za 2013.g., a u skladu sa zakonskim propisima, Fond centralizovano vrši nabavke medicinskih sredstava za potrebe svih ili više zdravstvenih ustanova, nabavke goriva i energenata za potrebe svih JZU i nabavke za potrebe Fonda.

U 2013. godine raspisana su 33 postupka javnih nabavki. Od toga 29 postupka je u formi otvorenih javnih nadmetanja, a 4 u formi okvirnog sporazuma. U 17 postupaka koji su u potpunosti realizovani u 2013. godini zaključeni su ugovori u ukupnoj vrijednosti od 5.975.064,25€, a za 12 postupaka koji su u toku ugovori će biti zaključeni u 2014. godini. Za 4 postupka nije dostavljena nijedna ispravna ponuda.

U 2013. godini realizovani su u potpunosti i 18 postupka koji su raspisani po Planu javnih nabavki iz 2012. godine i zaključeni ugovori u ukupnoj vrijednosti od 6.861.095,51€. 1 postupak je još u toku.

Ukupno je u 2013 godini realizovano 25 postupaka javnih nabavki i po istima zaključeni ugovori u iznosu od 12.836.159,76 €.

- **Aktivnosti na području ograničavanja potrošnje lijekova**

U tolu 2013.g. vršena je redovna kontrola faktura apoteka ZU Montefarm na mjesečnom nivou koja podrazumijeva i odbijanje svakog nepravilno realizovanog lijeka dakle, neprihvatanje recepata sa sledećim lijekovima: Lijekovi koji nisu na Listi, koji idu na teret sredstava Fonda; lijekovi, koji jestu na Listi lijekova, ali ne i za indikaciju koja je utvrđena Listom lijekova; lijekovi, koji su fakturisani u većoj količini od propisane; lijekovi, koji su van Liste lijekova realizovani po odobrenju Komisije za lijekove Fonda, ali u količini ili obliku drugačijem od odobrenog ili lijekovi, koji su van Liste lijekova realizovani bez odobrenja Komisije za lijekove Fonda.

Lijekovi sa liste B i lijekovi van Liste su pod posebnom kontrolom Komisije za lijekove Fonda, koja na osnovu konzilijarnih prijedloga nadležnih klinika KC CG i SB odobrava njihovu nabavku, mjesto i režim primjene, količinu i vremenski period primjene lijeka. U toku 2013.g. podržan je informatički rad ove Komisije, a sastoji se u tome da se mogu dobiti izvještaji i podaci: o količini lijekova odobrenih od strane Komisije za lijekove, kojim pacijentima su odobreni lijekovi, na koji vremenski period, koja klinika je dala predlog i dr.

Informatičko ograničavanje rada izabranih doktora u smislu pridržavanja kriterijuma definisanih Listom lijekova je uvedeno kao posledica njihovog prekomjernog propisivanja lijekova koji su domen ljekara određene grane specijalnosti ili Komisije za lijekove Fonda.

Sistemom uzorka vršena je kontrola cijena fakturiranih lijekova od strane privatnih zdravstvenih ustanova sa kojima Fond ima zaključen ugovor.

U toku 2013.g. vršena je kontinuirana aktivnost na usklađivanju baza lijekova Fonda i Calims-a u cilju uspostavljanja jedinstvene baze.

- **Objedinjena naplata doprinosa (Realizacija Projekta UCG)**

Od samog početka implementacije JPR obrazaca su bili prisutni problemi koji se odnose na evidenciju nezaposlenih lica i članova njihovih porodica, evidenciju novorođenčadi i dr. Tokom 2013. godine radilo se na rješavanju ovih problema. Obzirom da je uvođenjem JPR stavljena van snage prijava i odjava na zdravstveno osiguranje, došlo je do pada kvaliteta ažurnosti podataka o statusu osiguranika koji su potrebni Fondu, radi ostvarivanja prava. Vremenom se navedeni problemi smanjuju, međutim oni i dalje postoje zbog čega najviše trpe osiguranici.

Projekat objedinjene registracije i naplate poreza i doprinosa i sistema izvještavanja podrazumijeva i stvaranje evidencije i izvještavanje o izvršenim uplatama ne samo po obvezniku plaćanja poreza i doprinosa, već i za svakog osiguranika posebno. Sačinjen je Pravilnik o obliku, sadržini, načinu popunjavanja i dostavljanja jedinstvenog obrasca izvještaja o obračunatom porezu na dohodak fizičkih lica i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje koji je primjenu započeo 01.01.2011.godine. Još uvijek u Poreskoj upravi nije informatički podržano poresko knjigovodstvo i korisnici sistema ne dobijaju podatke o uplatama, koji se odnose na njihovu djelatnost.

U tom pravcu Fond je u toku 2013.godine nastavio komunikaciju sa Poreskom upravom da sagleda mogućnost dostavljanja podataka o uplatama za zdravstveno osiguranje a na osnovu kojih Fond vrši ovjeru zdravstvenih knjižica. Sa Poreskom upravom dogovoreno je da se radi na prelaznom rješenju - kreiranju posebnog izvještaja na aplikaciji Poreske uprave (slično postojećem pristupu CROO) preko koje bi Fond imao uvid u podatke o zadnjoj uplati doprinosa za zdravstveno osiguranje sa kompletiranim IOPPD obrascima uz informaciju o eventualno neraspoređenim uplatama za koje se očekuju odgovarajući IOPPD obrasci.

- **Integracija Zdravstveno-statističkog informacionog sistema Instituta za javno zdravlje sa Integralnim informacionim sistemom zdravstva**

Fond za zdravstveno osiguranje je tokom 2013. godine nastavio aktivnosti na projektu integracije Zdravstveno-statističkog informacionog sistema Instituta za javno zdravlje sa postojećim Integralnim informacionim sistemom zdravstva čiji centar se nalazi u Fondu za zdravstveno osiguranje, a što je vrlo značajan projekat za sistem zdravstva u cjelini.

Projekat izrade i implementacije Zdravstveno-statističkog informacionog sistema Instituta za javno zdravlje kreditiran je od strane Svjetske Banke i predmetna integracija u postojeći informacioni sistem je predviđena tim projektom.

Prema projektu za realizaciju razvoja i implementacije ZSISIJZ u saradnji sa IJZ, na sistemu su do sada realizovane sljedeće aktivnosti:

- Implementirana je MKB-10 klasifikacija poslednja revizija u IIZS, sa dodatnim dijagnozama, koje su preporučene iz SZO, a čijim uvođenjem na nacionalnom nivou koordinira Institut. U toku je provjera i usklađivanje kompletne klasifikacije MKB-10, obzirom da je verzija koja je prethodno bila u sistemu nepotpuna, sa neodgovarajućim terminima itd. Čim se završi potpuno usklađivanje MKB-10 klasifikacije u Institutu, dostaviće se nalog za implementaciju u IIZS kao finalne zvanične verzije;

- Implementirani su šifarnici za potrebe popunjavanja prijave za registre bolesti: zarazne bolesti, maligne neoplazme, dijabetes, cerebrovaskularne bolesti i akutni koronarni sindrom i bolesti povezane sa korišćenjem psihoaktivnih supstanci;
- Implementirana su aplikativna rješenja u ISPZZ i ISOB za prijavljivanje podataka u prethodno navedene registre;
- Implementirana su aplikativna rješenja za prijave bolničkih liječenja, list povrijeđenog, prijavu porođaja i prekida trudnoće u ISOB;
- Generisane su izvještajne forme za zakonom propisane izvještaje koji se prate u Institutu sa primarnog i sekundarnog nivoa zdravstvene zaštite i u toku je usklađivanje u ISPZZ i ISOB.

U odnosu na dalje aktivnosti projektom je predviđeno i sljedeće:

- Implementacija šifarnika u IISZ za vođenje registara ustanova i kadrova u zdravstvu, koje je Institut stručno pripremio u skladu sa zakonom
  - Implementacija aplikativnih rješenja za vođenje registara ustanova i kadrova u ISPZZ i ISOB;
  - Implementacija ostalih šifarnika koji se odnose na opšte, a koji bi se koristili u cijelom IT sistemu (opštine, mjesta).
- **Povezivanje informacionih sistema Agencije za lijekove i medicinska sredstva sa Integralnim informacionim sistemom zdravstva**

Tokom 2012. godine projektom unapređenja sistema zdravstva u Crnoj Gori koji je kreditiran od strane Svjetske Banke izrađen je informacioni sistem Agencije za lijekove i medicinska sredstva. Projektom je prepoznata potreba povezivanja tog informacionog sistema sa Integralnim informacionim sistemom zdravstva radi formiranja jedinstvene baze lijekova i upravljanja istom od strane Agencije za lijekove u skladu sa zakonskim propisima. U toku 2013. godine vršene su aktivnosti na analizi podataka o lijekovima kao i njihovom izjednačavanju i usaglašavanju baza na osnovu usvojenog projektnog zadatka čijim završetkom će CALIMS dobiti punu ulogu u sistemu zdravstva Crne Gore.

- **Povezivanje Zavoda za transfuziju krvi Crne Gore u Integralni informacioni sistem zdravstva**

U prvoj polovini 2013. godine realizovane su aktivnosti u cilju usaglašavanja poslovnih knjiga Fonda, Zavoda za transfuziju krvi i opštih bolnica uz punu informatičku podršku u smislu definisanja i organizacije neophodnih aktivnosti i realizaciju istih u devet odvojenih pravnih subjekata – Fond, Zavod za transfuziju krvi i sedam opštih bolnica. Od 01.01.2013. godine stvoreni su uslovi za elektronsku evidenciju i fakturisanje usluga transfuzije u sklopu medicinskog informacionog sistema Zavoda za transfuziju krvi Crne Gore.

- **Informacioni sistem zdravstva - ostale aktivnosti**

Obzirom da je Fond u dosadašnjem razvoju Integralnog IS zdravstva imao vodeću ulogu i da je kompletan razvijeni sistem u okviru njegove administrativne nadležnosti, to je veliki napor uložen u održavanje, administriranje i podršku sistemu neophodnu za svakodnevno funkcionisanje.

Unapređenje ISPZZ: Kako bi nastavili dalje unapređenje integralnog IS zdravstva Crne Gore, tokom 2013. godine glavne aktivnosti Fonda, u dijelu razvoja informacionih tehnologija, bile su usmjerene na dogradnju Informacionog sistema primarne zdravstvene zaštite (ISPZZ) koja je implementirana tokom 2013. godine.

U tom smislu su u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Institutom za javno zdravlje i domovima zdravlja implementirane nove verzije pojedinih aplikacija i to u prvom redu:

- Aplikacija za rad izabranog doktora:
  - Kontakt (nova verzija za ID za odrasle i ID za djecu)
  - Kontakt kod izabranog doktora za žene (nova verzija).
  - elektronska evidencija prijava prema IJZ i CALIMS
  - elektronska evidencija potvrda,
  - elektronska evidencija ostalih medicinsko-statističkih podataka
  - elektronski zdravstveni karton (dopuna sa podacima iz SZZ)
- Unapređenje sistema poruka unutar ustanove

Informatička podrška za prilagođavanje obrasca doznaka: Početkom 2013. godine izvršeno je prilagođavanje obrasca doznaka i informatička podrška u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti po preporukama Agencije za zaštitu ličnih podataka.

Preseljenje informacionog sistema DZ Bijelo Polje: Početkom 2013. godine izvršene su aktivnosti preseljenja cjelokupnog informacionog sistema i opreme u rekonstruisani objekat doma zdravlja Bijelo Polje. Informacioni sistem je preseljen sa više privremenih lokacija i stavljen u funkciju uz poštovanje zahtjeva za što manjim prekidom rada službi doma zdravlja.

Izmjene kod evidentiranja bolovanja: Krajem 2013. godine su izvršene pripreme za izmjenu evidentiranja bolovanja na aplikaciji kod ID u skladu sa novim pravilnikom o bolovanjima koji je objavljen početkom 2014. godine.

Povezivanje sa Upravom za kadrove: U cilju ispunjavanja obaveza definisanih zakonom o državnim službenicima i namještenicima da se u Kadrovskom informacionom sistemu (KIS) Uprave za kadrove evidentiraju podaci o zaposlenim Fonda za zdravstveno osiguranje ostvareno je informatičko povezivanje IS Fonda i KIS.

Sinhronizacija baza osiguranika sa KCCG: Na inicijativu KCCG ostvarena je veza između postojećeg informacionog sistema KCCG i informacionog sistema Fonda za zdravstveno osiguranje u dijelu ažuriranja baze osiguranika u IS KCCG. Tom vezom se od strane informacionog sistema KCCG preuzimaju sve izmjene o osiguranim licima koji se nalaze u bazi osiguranika Fonda čime je unaprijeđen postojeći IS KCCG u pogledu ažurnosti i tačnosti baze osiguranika odnosno pacijenata u IS KCCG.

Skrining raka debelog crijeva: U okviru aktivnosti koje vodi Nacionalna Komisija za prevenciju raka od strane Fonda za zdravstveno osiguranje izrađena je informatička podrška preventivnom programu (skriningu) raka debelog crijeva. Ovim projektom informatički je povezan cjelokupni proces skrininga od poziva pacijenata od strane ID u domovima zdravlja preko analiza koje se vrše u Institutu za javno zdravlje do zakazivanja i vršenja pregleda u KCCG, OB Cetinje i Bolnici Meljine čime je omogućeno sprovođenje predmetnog skrininga.

Podrška uvođenju 24h rada ID za djecu u DZ Podgorica: Po nalogu Ministarstva zdravlja i na zahtjev DZ Podgorica definisan je i realizovan način rada i informatička podrška ID za djecu u trećoj smjeni u okviru te ustanove, a bez narušavanja postojeće Metodologije koja definiše način plaćanja ID.

Evidentiranje i fakturisanje testova za akutni koronarni sindrom: Na zahtjev Ministarstva zdravlja kreirano je rješenje i informatička podrška da se u domovima zdravlja i Zavodu za hitnu medicinsku pomoć evidentiraju i fakturišu testovi za akutni koronarni sindrom koji su tim ustanovama distribuirani u drugoj polovini godine.

Za sve navedeno, a u cilju povećanja funkcionalnosti i dostupnosti integralnog informacionog sistema, kao osnovni preduslov ističemo svakodnevno održavanje i periodično unapređenje kompletne hardversko - komunikacione infrastrukture.

Instalacija i puštanje u rad servera i storage sistema: U okviru Projekta unapređenja sistema zdravstva u Crnoj Gori početkom 2013. godine u centru Integralnog informacionog sistema zdravstva instalirana je i puštena u rad informatička oprema nabavljena kreditnim aranžmanom od strane Svjetske Banke po ugovoru br. MNE-AF-MHSIP-7819-ICB-G-11-A-2.0 LOT 1. Ova oprema obuhvatala je nove servere baza za informacione sisteme Fonda i PZZ, servere za zdravstveno statistički informacioni sistem Instituta za javno zdravlje, servere za virtualizovano okruženje kao i storage system kojim je omogućeno neometano funkcionisanje i razvoj u pogledu skladišnih kapaciteta svih razvijenih sistema integralnog informacionog sistema zdravstva u periodu od 3-5 godina. U okviru ovog projekta unificirani su operativni sistemi i softveri baza podataka za sisteme PZZ, Fonda, opštih bolnica, Zavoda za transfuziju krvi, ZU Apoteke „Montefarm“ kao i sistema za razmjenu podataka između informacionih sistema i svi podaci su migrirani na novi storage system.

Distribucija računara i štampača prema zdravstvenim ustanovama: U toku 2013. godine nastavljene su aktivnosti distribucije informatičke opreme (računari i štampači) prema zdravstvenim ustanovama nabavljene kroz kreditni aranžman Svjetske banke i Ministarstva zdravlja po ugovoru MNE-AF-MHSIP-7819-ICB-G-11-A-2.0 LOT 2

Zamjena informatičke opreme u filijalama Fonda: U toku 2013. godine u sklopu aktivnosti na unapređenju informacionog sistema Fonda izvršena je zamjena računara i štampača u filijalama Fonda u Pljevljima, Bijelom Polju i Herceg Novom.

Pored navedenog, u toku cijele godine, vršeno je kontinuirano praćenje rada i administracija informacionog sistema u cjelini kao i njegova adaptacija i unapređenje (na osnovu zahtjeva ili promjene zakonskih propisa), kao i svakodnevna podrška korisnicima sistema u slučaju problema u korišćenju IS odnosno u realizaciji redovnih radnih zadataka.

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji:

Shodno odredbama člana 3 Zakona o državnim službenicima i namještenicima i odredbi člana 151 stav 2 istog zakona pristupilo se izradi Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

Izvještaj o radu Ministarstva zdravlja za 2013. godinu

REZIME

DIREKTORAT ZA UPRAVLJANJE ZDRAVSTVOM

U izvještajnom periodu je **donešeno je 5 zakona** koje je Vlada usvojila, i to:

- Predlog zakona o obezbjeđivanju krvi,
- Predlog zakona o zdravstvenoj zaštiti,
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju,
- Predlog zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica.

Donešeni su podzakonski akti i strateški dokumenti :

- Uredba o obimu prava i standardima zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.
- Odluka o mreži zdravstvenih ustanova
- Pravilnik o bližim uslovima, dužini trajanja, načinu obavljanja pripravničkog staža, polaganju stručnog ispita, planu i programu praktičnog rada i obuke za pripravnike-zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike sa visokim obrazovanjem
- Pravilnik o načinu utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za vozače
- Program obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti na teritoriji Crne Gore za 2014. godinu
- Plan ljudskih resursa u zdravstvu period 2013-2022.
- Nacionalna strategija za rijetke bolesti u Crnoj Gori 2013-2020.
- Nacionalna strategija prevencije štetne upotrebe alkohola 2013-2020

Pripremljeni su:

- Bilateralni skrining za pristupanje EU, pregovaračko poglavlje 28.
- Program pristupanja EU, pregovaračko poglavlje 28.
- Nacrt pregovaračke pozicije za pristupanje CGEU, pregovaračko poglavlje 28.

Izdato je 383 rješenja o položenom stručnom ispitu zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika sa visokim obrazovanjem.

Odobreno je 96 specijalizacija i 16 užih specijalizacija zdravstvenim radnicima.

U izvještajnom periodu **247** zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika sa **visokim obrazovanjem je obavilo stručno osposobljavanje.**

Za 132 zdravstvena radnika sa visokim i srednjim obrazovanjem je odobren **volonterski rad.**

DIREKTORAT ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

Tokom 2013. godine nastavilo se sa stvaranjem organizacionih i tehničkih pretpostavki u vidu obezbjeđivanja dovoljnog broja ljekara, kontinuirane edukacije u cilju prevazilaženje problema u funkcionisanju zdravstvenog sistema. U tom smislu Ministarstvo zdravlja je dalo saglasnosti na pravilnike o unutrašnjom organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta svih domova zdravlja, opštih bolnica i zavoda kojima je predviđeno povećanje broja doktora na nivou primarne i bolničke zdravstvene zaštite.

U cilju obezbjeđivanja dostupnosti kvalitetnoj i efikasnoj zdravstvenoj zaštiti stanovništva, tokom 2013. godine Ministarstvo je iniciralo upućivanje javnih poziva Fondu za zdravstveno

osiguranje radi zaključivanja ugovora o pružanju specijalističko - konsultativnih, dijagnostičkih, kao i usluga terapije iz deficiitarnih oblasti zdravstvene zaštite, sa privatnim zdravstvenim ustanovama, koje nijesu obuhvaćene Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova. Na osnovu poziva iz 2013. godine sklopljeni su ugovori van mreže sa 17 privatnih zdravstvenih ustanova, a za nabavku optičkih i slušnih medicinskih pomagala sa još 30.

U okviru aktivnosti Ministarstva koje imaju za cilj prevenciju i rano otkrivanje malignih bolesti, u skladu sa Nacionalnim programom za rano otkrivanje raka, 1. juna 2013. godine započela je realizacija **skriniga raka debelog crijeva**, i izvršen prvi od tri predviđena skrininga.

U postupku utvrđivanja ispunjenosti uslova u pogledu prostora, medicinsko-tehničke opreme i kadra, za rad zdravstvenih ustanova, u izvještajnom periodu su obrađena 77 zahtjeva i donijeta rješenja o ispunjenosti uslova prije isteka zakonom propisanog roka.

Ministarstvo zdravlja je tokom 2013. godine utvrdilo ispunjenost uslova za rad za četiri privatne zdravstvene ustanove u statusu poliklinike.

Tokom 2013. godine, Ministarstvo zdravlja je, kao drugostepeni organ, **primio 408 žalbi** uložениh protiv rješenja Fonda za zdravstveno osiguranje. Sa 11 neriješenih predmeta iz 2012. godine, ukupno predmeta u radu u toku 2013. godine je bilo **419**. Za 15 predmeta je žalba odbačena, za 121 predmeta je žalba odbijena, a za 271 predmet je žalba usvojena.

Pokrenut 31 upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore, pa je isti Sud poništio 7 rješenja koje je ovo Ministarstvo donijelo odlučujući u drugostepenom upravnom postupku po žalbama osiguranih lica podnijetih protiv rješenja Fonda za zdravstveno osiguranje.

Ministarstvu je dostavljeno 305 zahtjeva stranaka, po kojima je kroz odgovore strankama, davanja mišljenja i dopise drugim organima u sklopu rješavanja zahtjeva stranaka upućen ukupno 541 dopis.

U izvještajnom periodu, organizovani su stručni ispiti **za 318** zdravstvenih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom, o čemu su izdata uvjerenja.

U postupku utvrđivanja ispunjenosti uslova u pogledu prostora, medicinsko-tehničke opreme i kadra, za rad zdravstvenih ustanova, u izvještajnom periodu su obrađena **77 zahtjeva** i donijeta rješenja o ispunjenosti uslova.

Donijeto je **73 rješenja** o polaganju i prekidu specijalističkog staža.

Odsjek za bezbjednost hrane je primio 1.772 zahtjeva za odobravanje objekata, od kojih su 23 prenijeti iz 2012. godine. U 2013. godine, obrađeno je 1.723 zahtjeva za odobravanje objekata. U toku trajanja ljetne turističke sezone, u Registar odobrenih objekata, isključivo sezonskog karaktera, je upisano 120 objekata. Po zahtjevu stanaka donijeto je 41 rješenje o prestanku obavljanja djelatnosti u objektima.

DIREKTORAT ZA BIOETIKU I MEĐUNARODNU SARADNJU

Protekla godina je obilježena uspješnim nastavkom započetog transplantacionog programa. 23. oktobra 2013. potpisan Protokol o saradnji u oblasti pribavljanja i presađivanja ljudskih organa u svrhu liječenja između Ministarstava zdravlja Crne Gore i Hrvatske, a 10. novembra 2013. Crna Gora postaje dio Eurotransplanta (preko Republike Hrvatske). Do sada obavljeno 14 transplantacija bubrega (13 od živih srodnika i 1 kadaverična). **Prva eksplantacija organa u Crnoj Gori obavljena 08.12.2013.** (bubreg, srce i jetra)

U okviru Medjunarodne saradnje u toku je usaglašavanje Sporazuma o saradnji u oblasti zdravstva i medicinskih nauka izmedju Ministarstava zdravlja Crne Gore i Republike Albanije.

Završena je procedura i usvojen je nacrt Sporazuma o saradnji između pedijatrijske bolnice „Bambino Gesu“ iz Rima i Ministarstva zdravlja Crne Gore.

Usaglašen je Sporazum izmedju Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti zdravstva i medicinskih nauka. Realizovan je dio aktivnosti iz Memoranduma o saradnji sa NR Kinom i tokom ekspertske posjete kineskih stručnjaka ukupno je edukovano 35 zdravstvenih profesionalca iz Crne Gore.

U okviru **saradnje sa SZO**, Delegacija Ministarstva zdravlja, predvođena ministrom prof. dr Miodragom Radunovićem, učestvovala je na Skupštini Svjetske zdravstvene organizacije, koja je održana u Ženevi, maja 2013. godine, na kojoj se govorilo o SZO reformama, a posebno o hroničnim nezaraznim bolestima, kao najvećem izazovu na globalnom nivou. Delegacija Ministarstva zdravlja, učestvovala je na 63. sjednici Regionalnog komiteta Svjetske zdravstvene organizacije za Evropu, koja se održala u Izmiru, Turskoj, septembra 2013. godine. Za Crnu Goru ovogodišnje zasjedanje Regionalnog komiteta je imalo poseban značaj budući da je Crna Gora predsjedavala Zdravstvenom mrežom Jugoistočne Evrope (SEEHN) od 1. jula do 31. decembra 2013. godine, te da je imala izlaganje u ime deset članica SEEHN. Akcioni plan za implementaciju Strategije za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti 2012-2016.god. je bila tema koja je od posebnog značaja za Crnu Goru, budući da je u Crnoj Gori formiran **Regionalni razvojni zdravstveni centar Zdravstvene mreže Jugoistočne Evrope za hronične nezarazne bolesti**, pa je ovo bila prilika za dobijanje smjernica za dalje aktivnosti u ovoj oblasti.

Delegacija Ministarstva zdravlja, predvođena ministrom prof. dr Miodragom Radunovićem, učestvovala je na Ministarskoj konferenciji o prevenciji i kontroli nezaraznih bolesti, koja je održana u Ashgabat, Turkmenistan, 3. i 4. decembra 2013.godine.

Kako je Dvogodišnjim sporazumom o saradnji za 2012-2013. godinu između Crne Gore i Svjetske zdravstvene organizacije, planirano pružanje tehničke podrške u oblasti reproduktivnog zdravlja, izrađena je i usvojena Strategija za očuvanje i unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja Crne Gore 2013-2020.

Plenarni sastanak Zdravstvene mreže zemalja jugoistočne Evrope (SEEHN) je održan u Podgorici 27.11.2013. godine.

U okviru **Direkcije za biomedicinu i farmaceutiku**, tokom izvještajnog perioda, pored redovnih aktivnosti, rađeno je na pripremi kvartalnih izvještaja o uvozu i izvozu psihotropnih supstanci i opojnih droga, kao i **godišnjem izvještaju** Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB - *International Narcotics Control Board*, Beč).

DIREKTORAT ZA UNAPREĐENJE I KONTROLU KVALITETA

U skladu sa Zakonom o pravima pacijenata, u okviru ovog direktorata su prikupljeni i analizirani prigovori pacijenata zaštitnicima prava pacijenata u zdravstvenim ustanovama. U 2013. godini podnijeto je 710 prigovora.

Ministarstvo je, u više navrata podržalo kampanju Uprave za antikorupcijsku inicijativu „Ni centa za mito“. Flajeri koje je štampala Uprava su distribuirani svim javnim zdravstvenim ustanovama. Za 2013. godinu Ministarstvu zdravlja je podnijeta jedna prijava.

Ministar zdravlja prof.dr Miodrag Radunović i predsjednik Upravnog odbora Centra za monitoring i istraživanje mr Zlatko Vujović potpisali su 15.novembra 2013. godine Memorandum o saradnji između Ministarstva zdravlja Crne Gore i Centra za monitoring i istraživanje. 20. novembra 2013. godine organizovana je tematska sjednica Korupcija u zdravstvu Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Društvo za kvalitet i bezbjednost zdravstvene zaštite Crne Gore koje je u julu mjesecu 2013.godine postalo dio evropskog društva za kvalitet (ESQH). Na taj način je i nevladin sektor okupio edukovane zdravstvene i nemedicinske radnike iz oblasti kvaliteta kao podrška sistemu zdravstva i institucijama sistema. Time su aktivnosti predviđene za prvu kratkoročnu vremensku fazu do 2013.godine obavljene.

DIREKTORAT ZA EKONOMIKU U ZDRAVSTVU

Ministarstvo zdravlja je nastavilo u 2013. godini da implementira projekat "**Energetska efikasnost u Crnoj Gori**" (u daljem tekstu MEEP) kojim je predviđeno poboljšanje energetske karakteristika zdravstvenih objekata, kao i povećanje obaviještenosti javnosti o mjerama energetske efikasnosti. Za nastavak projekta Vlada Crne Gore je 2013. godine potpisala novi Ugovor o kreditu u iznosu od 5 miliona eura. Sredstva novog kredita biće utrošena za finansiranje radova na unapređenju energetske karakteristika 12 do 14 zdravstvenih objekata.

Tokom 2013. godine u okviru projekta "Energetska efikasnost u Crnoj Gori" poboljšane su energetske karakteristike objekata: Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore čija je ukupna vrijednost izvedenih radova 419.506,76 EUR-a, Specijalne bolnice za plućne bolesti "Dr Jovan Bulajić", Brezovik čija je ukupna vrijednost izvedenih radova 487.673,87 EUR-a, Specijalne bolnice "Vaso Ćuković", Risan čija je ukupna vrijednost izvedenih radova 291.327,56 EUR-a, Opšte bolnice Bijelo Polje, čija je ukupna vrijednost izvedenih radova 554.906,59 EUR-a. Potpisan je ugovor sa konsultantom za izradu detaljnih energetske pregleda i projektne dokumentacije za rekonstrukciju: Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore, Opšte bolnice Cetinje, Doma zdravlja Cetinje, Opšte bolnice Kotor i Doma zdravlja Kotor. Ukupna vrijednost ugovora je 97.992,46 EUR-a.

Tokom 2013. godine rađeno je na izradi projekta prekogranične saradnje sa zemljama jadranskog regiona "**Adriatic model održive mobilnosti u oblasti zdravstvene zaštite**". Projekat je odobren za finansiranje od strane Evropske komisije i realizuje se za 15 korisnika iz 8 zemalja (Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, Grčke, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Albanije.). Trajanje projekta je 30 mjeseci. Ukupna vrijednost projekta je 6,293,496.41 €, a opredijeljena sredstva za Crnu Goru 419,306.85€.

U 2013. godini rađeno je na pripremi i realizaciji projekta **Optimalno korišćenje energije i prirodnih resursa i ublažavanje posledica prirodnih nepogoda** u okviru koga se realizuje dio koji se odnosi na nabavku opreme i edukaciju zaposlenih u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć. Projekat je odobren od strane Evropske Komisije finansijska sredstva koja se odnose na Zavod za hitnu medicinsku pomoć su 830.000€.

Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore - FORS Montenegro, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Domom zdravlja Nikšić, Domom zdravlja Berane, Domom zdravlja Pljevlja, kao i partnerima iz Srbije – Domom zdravlja Raška, Domom zdravlja Novi Pazar i Regionalnom razvojnom agencijom SEDA, realizuje projekat „**Preventivne akcije u sektoru reproduktivnog zdravlja**” u sklopu IPA Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna

Gora, koji finansira Evropska unija. Dom zdravlja Nikšić, kao nosilac projekta PARHS, objavio je tender za nabavku medicinske opreme na osnovu kojeg je ista nabavljena za domove zdravlja iz opština Nikšić, Berane i Pljevlja u iznosu od 102.747,00€.

Implementacija projekta „Harmonizacija i implementacija evropskog sistema transfuzije krvi u Crnoj Gori" je nastavila da se realizuje kroz tri komponente. Izgradnja zgrade Zavoda za transfuziju krvi počela je u aprilu 2013. godine, a vrijednost ugovorenih radova je 2.446.545,64€. Delegacija Evropske unije je završila tender i potpisala ugovor za nabavku opreme za objekat Zavoda za transfuziju krvi u vrijednosti od oko 1.100.000€.

Tokom septembra 2013. godine počela je implementacija *Twining light* projekta iz oblasti mentalnog zdravlja. Ukupna vrijednost projekta iznosi 250.000€, a čija implementacija će trajati 6 mjeseci.

Urađena je Analiza o mogućnostima daljeg razvoja modela javno-privatnog partnerstva u zdravstvu Crne Gore koja je usvojena na Savjetu za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi.

ODJELJENJE ZA DROGE

Odjeljenje za droge Ministarstva zdravlja je dio međunarodne mreže za oblast droga, i učestvuje u radu i programima referentnih tijela i agencija, u skladu sa preporukama Evropske Komisije. Saradnja se ostvaruje sa Evropskom agencijom za droge; Savjetom Evrope, Pompidu grupom; Kancelarijom za drogu i kriminal Ujedinjenih Nacija.

Izrađen je godišnji prilog za izvještaj za Ambasadu SAD.

Uspostavljena je bilateralna saradnja sa nadležnim državnim strukturama za oblast droga u državama Evropske unije: u Republici Italiji, Republici Hrvatskoj, Republici Sloveniji.

Takođe, Odjeljenje za droge je nosilac regionalne inicijative za programe saradnje u okviru Pompidu grupe Savjeta Evrope za države Jugoistočne Evrope.

Odjeljenje za droge je učestvovalo u izradi „Atinske deklaracije” Pompidu grupe Savjeta Evrope (novembar, 2013.).

Odjeljenje za droge je nastavilo učešće i u 2013 godini, u UNODC Regionalnom programu 2012-2015.

Prvi put je urađena evaluacija strateškog dokumenta iz oblasti droga po standardima evropskih tijela nadležnih za ovu oblast.

„Strategija Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020” je u skladu sa novim strateškim okvirom Evropske unije u oblasti droga , što je i konstatovano u Izvještaju EK o napretku Crne Gore za 2013 godinu.

U međunarodnoj saradnji sa civilnim sektorom Odjeljenje za droge učestvuje u programima saradnje sa *Diogenis Association – Drug Policy Dialogue in South East Europe.*

IZVJEŠTAJ O RADU FONDA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE ZA 2013. GOD.

U toku 2013. godine Fond za zdravstveno osiguranje je obavljao sve poslove iz svoje nadležnosti u cilju obezbjeđivanja ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz zdravstvenog osiguranja osiguranika, uz racionalno trošenje sredstava obveznika uplate doprinosa. Shodno Strategiji zdravstvene politike u Crnoj Gori do 2020.godine, težilo se podizanju kvaliteta zdravlja građana Crne Gore i poboljšanja zdravstvenog sistema u okviru raspoloživih finansijskih sredstava. Iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja pravo na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz zdravstvenog osiguranja ostvaruje cca 620.029 osiguranih lica. Fond za zdravstveno osiguranje se aktivno uključio u reformske procese i sa Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje jedan je od nosilaca reforme u oblasti zdravstva.

Aktivnosti Fonda za zdravstveno osiguranje u 2013. godini

- **Podzakonska regulativa**

U toku 2013.g. u dijelu donošenja podzakonske regulative Fonda usvojeni su:

- Pravilnik o načinu, postupku, sadržaju i mjerama kontrole davaoca zdravstvenih usluga,
- Pravilnik o ostvarivanju prava na medicinsko-tehnička pomagala, čiji je sastavni dio i Lista medicinsko-tehničkih pomagala, kao i cjenovnik istih i
- Pravilnik o načinu i postupku ostvarivanja prava na privremenu spriječenost za rad i ostvarivanja prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad.

- **Ugovaranje pružanja zdravstvenih usluga u 2013. godini**

Shodno članu 100 Zakona o zdravstvenom osiguranju, Fond svake godine upućuje poziv davaocima zdravstvenih usluga u cilju zaključivanja ugovora za sprovođenje utvrđenog obima zdravstvene zaštite iz obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Po sprovedenom postupku u 2013.g. Fond je zaključio ugovore sa davaocima usluga obuhvaćenih Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova: sa tri specijalne bolnice (SB za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ Brezovik, SB za psihijatriju Kotor i SB za ortopediju, neurohirurgiju i neurologiju "Vaso Ćuković" Risan), sa Opštom bolnicom Meljine, sa Institutom „Dr Simo Milošević“ Igalo, sa Zdravstvenom ustanovom Apoteke Crne Gore „Montefarm” i sa „Rudo Montenegro“ Podgorica.

Ugovori sa 18 domova zdravlja i 7 opštih bolnica, zaključeni u 2012. godini, produženi su u 2013. godini na osnovu aneksa ugovora, a shodno članu 102 Zakona.

U toku 2013. godine zaključeni su ugovori sa davaocima usluga koji nijesu obuhvaćeni Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova i koje su pružale usluge na teret obaveznog zdravstvenog osiguranja:

- Za usluge na primarnom nivou zdravstvene zaštite: za usluge izabranog doktora – pedijatra za gravitaciono područje opštine Budva i usluge fizikalne medicine primarnog nivoa za gravitaciono područje opštine Herceg Novi.
- Za usluge na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite - specijalističko/konsultativne i dijagnostičke usluge: iz oblasti pedijatrije, usluge iz nefrologije, hematologije i pulmologije, iz oblasti interne medicine, usluge iz gastroenterologije i kardiologije, iz oblasti oftalmologije, ambulantne usluge i dijagnostička usluga OCT, iz oblasti hirurgije, usluge urologije i vaskularne hirurgije,

iz oblasti ginekologije, za usluge asistiranim reproduktivnim tehnologijama postupkom vantjelesne oplodnje.

- Za usluge na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite – bolničke zdravstvene zaštite (dijagnostičke procedure i liječenje): iz oblasti oftalmologije, usluge operacije katarakte, operacije prednjeg segmenta oka (bez katarakte) i operacije zadnjeg segmenta oka i iz oblasti ortopedije, usluge artroskopije koljena i ugradnje vještačkog kuka.
- Za usluge obezbjeđivanja i isporuke medicinsko-tehničkih pomagala: očna pomagala, tiflotehnička pomagala, slušna pomagala i pomagala za omogućavanje glasnog govora i pomagala za disanje.

Ugovori za pružanje usluga stomatološke zdravstvene zaštite:

U 2012.godini Fond je sproveo postupak upućivanja javnog poziva za pružanje stomatološke zdravstvene zaštite osiguranim licima i po sprovedenom postupku, zaključio ugovore o pružanju stomatološke zdravstvene zaštite sa 169 stomatoloških ambulanti u Crnoj Gori. Shodno članu 102 Zakona navedeni ugovori su produženi i za 2013.godinu. Zaključno sa krajem 2013.godine registrovano je oko 110.000 osiguranika, što je 39,4% od ukupnog broja osiguranika koji imaju pravo na stomatološku zdravstvenu zaštitu.

Ugovori sa zdravstvenim ustanovama van Crne Gore

Fond za zdravstveno osiguranje je u 2013. godini obnovio ugovornu saradnju sa određenim brojem zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji. Zaključeni su ugovori sa Kliničkim centrom Srbije za pružanje visokospecijalizovanih usluga, sa IKVB „Dedinje“, VMA, Institutom za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije, KBC „Zvezdara“, Institutom za neonatologiju i Kliničkim centrom Kragujevac. Ugovorna saradnja je produžena i sa privatnim zdravstvenim ustanovama - Specijalnom bolnicom za oftalmologiju „Miloš klinika“ Beograd, kao i sa PZU „MB Gamma trade“ – očnom protetikom.

U protekloj godini uspostavljena je dobra poslovna saradnja sa Kliničkim centrom „Rebro“ Zagreb, uglavnom iz oblasti transplantacionih procedura za jetru, koštanu srž i pretransplantacione procedure bubrega, kao i za podršku transplantacijama bubrega koje su počele da se obavljaju u Kliničkom centru Crne Gore. U 2013. godini je razvijena još bolja poslovna saradnja sa Bolnicom „Health Group Acibadem“ u Istanbulu, za intervencije – *gamma knife* i dijagnostika PET-CT, kao i sa zdravstvenim ustanovama Italije, gdje upućujemo djecu oboljelu od teških oblika leukemije.

• **Aktivnosti na uvođenju DRG kao modela plaćanja akutnog bolničkog liječenja**

Kako je Fond za zdravstveno osiguranje nosilac aktivnosti na definisanju, primjeni i implementaciji novog modela plaćanja zdravstvene zaštite na sekundarnom i tercijarnom nivou, tačnije na uvođenju DRG kao modela plaćanja akutnog bolničkog liječenja, to su i nakon završetka Projekta unapređenja sistema zdravstva, u toku 2013. god. nastavljene aktivnosti na daljoj realizaciji uvođenja DRG (uvođenjem odabranog modela za plaćanje akutnog bolničkog liječenja - Australijska verzija dijagnostički povezanih terapijskih grupa – DRG sistem klasifikacije verzije 6.0, ostvariće se: veća transparentnost u finansiranju u skladu sa stvarnim rezultatima rada bolnica, bolja alokacija sredstava između davaoca zdravstvenih usluga i bolji kvalitet zdravstvenih usluga u okviru raspoloživih sredstava).

- **Kontrola obračuna zarada zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama**

U toku 2013.g. Fond je shodno Zaključku Vlade CG, kao i prethodnih godina, redovno sistemom uzorka prije isplata zarada zaposlenim u javnim zdravstvenim ustanovama vršio kontrolu obračuna zarada iz dostavljene strukture sloga koja je propisana i usaglašena sa Ministarstvom finansija. Poseban akcenat kod kontrole dat je na kontrolu prekovremenog i dopunskog rada, u cilju smanjenja broja zaposlenih koji su obuhvaćeni prekovremenim radom i smanjenja broja časova u propisanim okvirima, a sve u cilju ograničavanja ovih izdataka i poštovanja pravne regulative koja reguliše ovu oblast.

- **Naknada štete u sprovođenju obaveznog zdravstvenog osiguranja**

Tokom 2013. godine, nastavljena je implementacija projekta naknade štete u sprovođenju obaveznog zdravstvenog osiguranja.

- **Međunarodni sporazumi o socijalnom osiguranju**

U toku 2013. godine, nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju bilateralnih i multilateralnih sporazuma o socijalnom osiguranju, u dijelu koji uređuje način ostvarivanja zdravstvene zaštite građana Crne Gore za vrijeme boravka u inostranstvu, odnosno inostranih građana u Crnoj Gori.

- **Jačanje sistema unutrašnje finansijske kontrole**

U proteklom periodu aktivnosti Fonda bile su usmjerene na uspostavljanje i dogradnju postojećeg sistema kontrole i uspostavljanje sistema finansijskog upravljanja i kontrole i interne revizije u skladu sa Strategijom unutrašnje finansijske kontrole u javnom sektoru u Crnoj Gori.

Fond na osnovu svojih zakonskih ovlašćenja, definisanih Zakonom o zdravstvenom osiguranju, vrši kontrolu izvršenja ugovornih obaveza i povremenu kontrolu rada zdravstvenih ustanova: kontrolu evidentiranja zdravstvenih usluga i vođenja medicinske dokumentacije, kontrolu aplikacije Izbor doktora i svih izvještaja koji su uspostavljeni u okviru Medicinsko informacionog sistema (MIS-a) u PZZ i opštim bolnicama, kontrolu rada privatnih stomatoliških ordinacija, kontrolu ispostavljenih faktura, propisivanja i potrošnje lijekova na recept u skladu sa Listom lijekova koji se izdaju na teret sredstava Fonda, naplate participacije i drugo.

- **Javne nabavke**

Na osnovu Plana javnih nabavki za 2013.g., a u skladu sa zakonskim propisima, Fond centralizovano vrši nabavke medicinskih sredstava za potrebe svih ili više zdravstvenih ustanova, nabavke goriva i energenata za potrebe svih JZU i nabavke za potrebe Fonda.

U 2013. godine raspisana su 33 postupka javnih nabavki. Od toga 29 postupka je u formi otvorenih javnih nadmetanja, a 4 u formi okvirnog sporazuma. U 17 postupaka koji su u potpunosti realizovani u 2013. godini, zaključeni su ugovori u ukupnoj vrijednosti od 5.975.064,25€, a za 12 postupaka koji su u toku ugovori će biti zaključeni u 2014. godini. Za 4 postupka nije dostavljena nijedna ispravna ponuda.

U 2013. godini realizovani su u potpunosti i 18 postupka koji su raspisani po Planu javnih nabavki iz 2012. godine i zaključeni ugovori u ukupnoj vrijednosti od 6.861.095,51€. Jedan postupak je još u toku.

Ukupno je u 2013. godini realizovano 25 postupaka javnih nabavki i po istima zaključeni ugovori u iznosu od 12.836.159,76 €.

- **Aktivnosti na području ograničavanja potrošnje lijekova**

U toku 2013. godine vršena je redovna kontrola faktura apoteka ZU Montefarm na mjesečnom nivou koja podrazumijeva i odbijanje svakog nepravilno realizovanog lijeka. Lijekovi sa liste B i lijekovi van Liste su pod posebnom kontrolom Komisije za lijekove Fonda, koja na osnovu konzilijarnih prijedloga nadležnih klinika KCCG i SB, odobrava njihovu nabavku, mjesto i režim primjene, količinu i vremenski period primjene lijeka. U toku 2013.g. podržan je informatički rad ove Komisije, a sastoji se u tome da se mogu dobiti izvještaji i podaci: o količini lijekova odobrenih od strane Komisije za lijekove, kojim pacijentima su odobreni lijekovi, na koji vremenski period, koja klinika je dala predlog i dr.

Sistemom uzorka vršena je kontrola cijena fakturiranih lijekova od strane privatnih zdravstvenih ustanova sa kojima Fond ima zaključen ugovor.

U toku 2013.g. vršena je kontinuirana aktivnost na usklađivanju baza lijekova Fonda i CALIMS-a u cilju uspostavljanja jedinstvene baze.

- **Objedinjena naplata doprinosa (Realizacija Projekta UCG)**

Od samog početka implementacije JPR obrazaca su bili prisutni problemi koji se odnose na evidenciju nezaposlenih lica i članova njihovih porodica, evidenciju novorođenčadi i dr. Tokom 2013. godine radilo se na rješavanju ovih problema. U tom pravcu Fond je u toku 2013. godine nastavio komunikaciju sa Poreskom upravom da sagleda mogućnost dostavljanja podataka o uplatama za zdravstveno osiguranje, a na osnovu kojih Fond vrši ovjeru zdravstvenih knjižica.

- **Integracija Zdravstveno-statističkog informacionog sistema Instituta za javno zdravlje sa Integralnim informacionim sistemom zdravstva**

Fond za zdravstveno osiguranje je tokom 2013. godine nastavio aktivnosti na projektu integracije Zdravstveno-statističkog informacionog sistema Instituta za javno zdravlje sa postojećim Integralnim informacionim sistemom zdravstva čiji centar se nalazi u Fondu za zdravstveno osiguranje, a što je vrlo značajan projekat za sistem zdravstva u cjelini.

- **Povezivanje informacionih sistema Agencije za lijekove i medicinska sredstva sa Integralnim informacionim sistemom zdravstva**

U toku 2013. godine vršene su aktivnosti na analizi podataka o lijekovima kao i njihovom izjednačavanju i usaglašavanju baza na osnovu usvojenog projektnog zadatka čijim završetkom će CALIMS dobiti punu ulogu u sistemu zdravstva Crne Gore.

- **Povezivanje Zavoda za transfuziju krvi Crne Gore u Integralni informacioni sistem zdravstva**

U prvoj polovini 2013. godine realizovane su aktivnosti u cilju usaglašavanja poslovnih knjiga Fonda, Zavoda za transfuziju krvi i opštih bolnica uz punu informatičku podršku u smislu definisanja i organizacije neophodnih aktivnosti i realizaciju istih u devet odvojenih pravnih subjekata – Fond, Zavod za transfuziju krvi i sedam opštih bolnica.

Informacioni sistem zdravstva - ostale aktivnosti

Obzirom da je Fond u dosadašnjem razvoju Integralnog IS zdravstva imao vodeću ulogu i da je kompletan razvijeni sistem u okviru njegove administrativne nadležnosti, to je veliki napor uložen u održavanje, administriranje i podršku sistemu neophodnu za svakodnevno funkcionisanje.

Unapređenje ISPZZ: Kako bi nastavili dalje unapređenje integralnog IS zdravstva Crne Gore, tokom 2013. godine glavne aktivnosti Fonda, u dijelu razvoja informacionih tehnologija, bile su usmjerene na dogradnju Informacionog sistema primarne zdravstvene zaštite (ISPZZ) koja je implementirana tokom 2013. godine.

Informatička podrška za prilagođavanje obrasca doznaka: Početkom 2013. godine izvršeno je prilagođavanje obrasca doznaka i informatička podrška u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti po preporukama Agencije za zaštitu ličnih podataka.

Preseljenje informacionog sistema DZ Bijelo Polje: Početkom 2013. godine izvršene su aktivnosti preseljenja cjelokupnog informacionog sistema i opreme u rekonstruisani objekat doma zdravlja Bijelo Polje.

Izmjene kod evidentiranja bolovanja: Krajem 2013. godine su izvršene pripreme za izmjenu evidentiranja bolovanja na aplikaciji kod ID izabranih doktora u skladu sa novim pravilnikom o bolovanjima koji je objavljen početkom 2014. godine.

Povezivanje sa Upravom za kadrove: U cilju ispunjavanja obaveza definisanih zakonom o državnim službenicima i namještenicima da se u Kadrovskom informacionom sistemu (KIS) Uprave za kadrove evidentiraju podaci o zaposlenim Fonda za zdravstveno osiguranje ostvareno je informatičko povezivanje IS Fonda i KIS.

Sinhronizacija baza osiguranika sa KCCG: Na inicijativu KCCG ostvarena je veza između postojećeg informacionog sistema KCCG i informacionog sistema Fonda za zdravstveno osiguranje u dijelu ažuriranja baze osiguranika u IS KCCG.

Skrining raka debelog crijeva: U okviru aktivnosti koje vodi Nacionalna komisija za prevenciju raka od strane Fonda za zdravstveno osiguranje izrađena je informatička podrška preventivnom programu (skriningu) raka debelog crijeva.

Podrška uvođenju 24h rada izabranih doktora za djecu u Domu zdravlja Podgorica: Po nalogu Ministarstva zdravlja i na zahtjev Doma zdravlja Podgorica definisan je i realizovan način rada i informatička podrška izabranih doktora za djecu u trećoj smjeni u okviru te ustanove, a bez narušavanja postojeće Metodologije koja definiše način plaćanja izabranih doktora.

Evidentiranje i fakturisanje testova za akutni koronarni sindrom: Na zahtjev Ministarstva zdravlja kreirano je rješenje i informatička podrška da se u domovima zdravlja i Zavodu za hitnu medicinsku pomoć evidentiraju i fakturišu testovi za akutni koronarni sindrom koji su tim ustanovama distribuirani u drugoj polovini godine.

Instalacija i puštanje u rad servera i storage sistema: U okviru Projekta unapređenja sistema zdravstva u Crnoj Gori početkom 2013. godine u centru Integralnog informacionog sistema zdravstva instalirana je i puštena u rad informatička oprema nabavljena kreditnim aranžmanom od strane Svjetske Banke.

Distribucija računara i štampača prema zdravstvenim ustanovama: U toku 2013. godine nastavljene su aktivnosti distribucije informatičke opreme (računari i štampači) prema zdravstvenim ustanovama nabavljene kroz kreditni aranžman Svjetske banke i Ministarstva zdravlja.